

het ondraaglijk besef

n i e u w s b r i e f v a n h e t f o n d s s u z a n d a n i e l

n u m m e r d e r t i e n - d e c e m b e r 2 0 0 7

colofon

'het ondraaglijk besef' is de jaarlijkse nieuwsbrief van het
'het ondraaglijk besef' est la lettre d'information annuelle du

FONDS suzan daniel

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archives et centre de documentation homo/lesbien

postbus / boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be / <http://www.fondssuzandaniel.be>
+32(0)9-223.63.74 (Anne) +32(0)9-223.58.79 (Bart)

Omslagillustratie: In 2008 zal er volop aandacht zijn voor de 50ste verjaardag van de Wereldtentoonstelling in Brussel. De Expo'58 had naast de diverse landenpaviljoenen ook een eigen dorp: 'Gay Belgium'... (Uit het archief F/003 Roger Vertongen, inv. 299)

Druk: Sint-Joris, Merendree.

Vormgeving: Hilde De Bock.

Verantwoordelijke uitgever: Omar Van Hoeylandt, Kroonprinsstraat 29, 9031 Drongen.

Het Fonds Suzan Daniel is een initiatief van Denise De Weerd, Anne Ganzevoort, Kris Das, Bart Hellinck en Omar Van Hoeylandt.

Enkel de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage. Fonds Suzan Daniel vzw verwerkt uw persoonsgegevens uitsluitend om u te informeren omtrent haar werking. Wanneer u niet wenst dat wij u aanschrijven om u hieromtrent te informeren, volstaat het ons dit te melden. Adressen worden onder geen beding doorgegeven. De Wet verwerking persoonsgegevens kent u een recht van mededeling en verbetering toe. Daartoe volstaat het contact op te nemen met het Fonds.

Het Fonds Suzan Daniel werkt samen met Amsab vzw (Instituut voor Sociale Geschiedenis), KADOC (Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum), AVG (Archiefcentrum voor Vrouwen- en Geschiedenis vzw) en heeft de steun van het Liberaal Archief vzw en het ADVN (Archief en Documentatiecentrum van het Vlaams-Nationalisme vzw).

lidgeld / cotisation 12,50 EUR

steunend lid vanaf / membre de soutien à partir de 50,00 EUR

rekeningnummer / numéro de compte 068-2150156-81

IBAN: BE36 0682 1501 5681 - BIC: GKCCBEBB

leden ontvangen gratis de nieuwsbrief

les membres reçoivent gratuitement la lettre d'information

f o n d s s u z a n d a n i e l

Vanuit de vaststelling dat er al veel verloren is gegaan en bekommerd om wat dreigt te verdwijnen, kwamen eind 1995 drie mannen en drie vrouwen samen.

Na een grondige voorbereiding werd op 8 mei 1996 de vzw Fonds Suzan Daniel, homo/lesbisch archief en documentatiecentrum, opgericht. Deze pluralistische vereniging wil alle informatiedragers uit het homo/lesbisch verleden en heden verzamelen, ordenen, inventariseren en ter beschikking stellen van geïnteresseerden.

Daarnaast plant het Fonds ook allerlei activiteiten rond dit materiaal: inrichten van tentoonstellingen, studie- en vormingscycli, publiceren van studies, documenten, enz.

Om dit alles professioneel te verwezenlijken wordt in de praktijk samengewerkt met erkende archiefinstellingen. Ook zij achten dit thema belangrijk en willen zich inzetten om er een extra aandachtspunt van te maken.

Ayant constaté que beaucoup de documents se sont perdus déjà et soucieux de ce qui risque de disparaître, trois hommes et trois femmes se réunirent fin 1995. Le 8 mai 1996 l'asbl Fonds Suzan Daniel, archives et centre de documentation homo/lesbien, fut fondé après de profonds travaux préparatoires.

Cette association pluraliste se propose de rassembler, de ranger, d'inventorier tous les documents et sources d'information du passé homo/lesbien et de les mettre à la disposition du public intéressé. Le Fonds prévoit aussi l'organisation d'activités diverses autour de ces matériaux: des expositions, des cycles d'études et de formation, la publication des études, des documents, etc. La coopération dans la pratique avec des Archives reconnues doit garantir une réalisation professionnelle de tous ces projets.

foto Sigfrid Eggers

Suzan Daniel

(Suzanne De Pues)

31.03.1918 - 15.11.2007

afscheid

Net voor het redactioneel afsluiten van dit nummer van 'Het ondraaglijk besef' vernamen we het overlijden op 89-jarige leeftijd van Suzan Daniel, alias Suzanne De Pues. Met veel droefheid nemen we afscheid van de vrouw die in 1996 met volle enthousiasme haar oude pseudoniem liet gebruiken als naam voor het in oprichting zijnde homo/lesbisch archief en documentatiecentrum. En conform onze doelstellingen zullen we ervoor blijven ijveren om ook de herinnering aan haarzelf en haar engagement levendig te houden.

Een decennium geleden was dat engagement echter totaal in de vergetelheid beland. Slechts in enkele oude documenten stond te lezen dat een voor de rest mysterieuze vrouw, Suzan Daniel, in 1953 in Brussel de allereerste emancipatorische homo- en lesbiengroep van het land had opgericht. De manier waarop een en ander was verwoord, gaf echter de indruk dat zij een jaar later was overleden. Maar dat was duidelijk niet zo.

In het kader van mijn opzoekingen belandde ik immers in Amsterdam bij haar toenmalige kompaan, de Nederlander Henri Methorst. Door omstandigheden was hij Suzan Daniel al vele jaren uit het oog verloren, maar dat ze in het midden van de jaren '50 zou zijn gestorven, ontkende hij categoriek. Meteen portretteerde hij haar als "veel te progressief, te modern, te energiek" voor de wat burgerlijke homomannen die op haar Centre Culturel Belge - Cultuurcentrum België (C.C.B.) waren afgekomen. (Voor het hele verhaal: zie 'Het ondraaglijk besef' nr.9) Kort daarop ontdekte ik in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag haar eigenlijke naam. Meteen werd het telefoonboek van Brussel geraadpleegd: één abonnee kwam in aanmerking, weliswaar wonend op een ander adres. Een voorzichtig telefoontje volgde... en een afspraak kort daarop. Op zaterdag 3 februari 1996 heb ik haar voor het eerst gezien. Het was meteen een memorabele ontmoeting. Urenlang hebben we gepraat: ik, met mijn weinig gebruikte school-Frans, en zij, zoekend naar

Op een activiteit van het Fonds Suzan Daniel tijdens de Belgian Lesbian and Gay Pride 1997. (foto Monique)

Suzanne, omstreeks 1944-1945.

Vlaams minister Mieke Vogels overhandigt een aandenken tijdens de huldiging door de Halebifederatie in 2002. (foto Hilde De Bock)

Suzanne, omstreeks het begin van de jaren '90.

de Vlaamse uitdrukkingen uit haar jeugd. Verrast over mijn bezoek was ze alleszins niet: kort daarvoor had een andere onderzoeker haar al eens opgespoord, in verband met een ander facet van haar leven. Een groot deel van dat leven passeerde de revue - en zelf werd ik trouwens ook op de rooster gelegd, én grafologisch ontleed... -, zoals: de jeugdijaren die ze in Ethiopië doorbracht, haar periode als jongste en eerste vrouwelijke filmrecensente van het land, de bewustwording van haar lesbische gevoelens, het lesbisch uitgaansleven in Brussel in de jaren '30, haar professionele carrière(s), haar (amateur)films, de zware ontgoocheling toen ze bij haar C.C.B. aan de kant werd gezet,... Zo was Suzan(ne) in de vergetelheid geraakt. En om meerdere redenen haalden wij haar er weer uit door ons Fonds de naam 'Suzan Daniel' mee te geven. Met veel plezier, en trots, was ze begin december 1996 aanwezig op de persconferentie ter voorstelling van ons initiatief. Het betekende ook een weerzien, na ongeveer veertig jaar, met Henri Methorst. Tijdens haar korte toespraak had ze het over "un bain de jeunesse", over haar "trentaine idéaliste" die ze terugvond, over het feit dat ze vereerd was met de keuze van de naam, en over haar "ancien rêve" die we zouden realiseren. Vanaf het begin was Suzan(ne) dus één van onze grootste supporters.

Gedurende de meer dan tien jaar die op onze eerste ontmoeting zijn gevolgd, heb ik Suzanne en Monique - al decennialang haar partner - ontelbare keren ontmoet. En heb ik haar dus beter leren kennen. Zoals ze het zelf zei: "Frans van geest, Vlaams van hart, maar bovenal een Brussels 'zinneke'." Een ram met ascendant maagd. Een sterke, strijdbare, idealistische vrouw met een open geest, een heel brede interesse en een grote culturele bagage. Een non-conformiste tot en met. En iemand die er zich steeds over verbaasde hoeveel en vooral op welke korte tijd

Met Tom Lanoye op de persconferentie ter voorstelling van het Fonds Suzan Daniel, op 3 december 1996. (foto Sigrid Eggers)

de maatschappelijke situatie voor homo's en lesbiennes toch wel was veranderd.

Ze was toch zo graag opnieuw dertig geweest zodat ze het allemaal kon meemaken. Geestelijk was ze nog altijd jong, maar haar lichaam liet haar hoe langer hoe meer in de steek, en dat frustreerde haar enorm. Na zware hartproblemen, begin 2005, was ze al eens door het oog van de naald gekropen. Het vergrootte haar afhankelijkheid van Monique. En als er iets was dat ze mentaal absoluut niet kon aanvaarden, dan was het wel afhankelijk (moeten) zijn van iemand anders. Hoe goed ze het ook had - en ze besefte hoe gelukkig ze mocht zijn dat ze Monique aan haar zijde had -, toch viel dat haar heel zwaar.

Tijdens onze uiteindelijke laatste ontmoeting had ze het erover dat ze in Brussel een Ethiopisch restaurant had leren kennen, en hoe blij ze was dat ze opnieuw enkele recepten uit haar jeugdijaren had kunnen proeven. En ook over hoe overweldigd ze was toen Tels Quels haar eerder dit jaar had gehuldigd.

In haar laatste briefje kwam ze terug op het overlijden van Henri Methorst, enkele maanden geleden. "Comptes-tu dans ton prochain bulletin publier un article sur lui?", vroeg ze me. En ze voegde er meteen aan toe: "Il le mériterait bien, à mon avis." Zijn 'in memoriam' kan u hiernaast lezen. Naast dat van haar...

Zoals steeds besloot ze haar briefje met de vraag wanneer ik langs zou komen. Om te eindigen met: "Je t'embrasse."

Je t'embrasse aussi, Suzan(ne).

Bedankt, Suzan(ne). En heel veel sterkte, Monique.

Bart Hellinck

henri methorst (1909-2007)

Dat bij de oprichting van ons homo/lesbisch archief- en documentatiecentrum is gekozen voor de naam 'Fonds Suzan Daniel' is eigenlijk het gevolg van twee cruciale tussenkomsten van de Nederlander Henri Methorst. In het begin van de jaren '50 zette hij immers vanuit het International Committee for Sexual Equality (ICSE) de Brusselse Suzan Daniel aan om eindelijk ook in België een op emancipatie gerichte homo- en lesbiennegroep op te richten. En meer dan vier decennia later zette hij ons op het goede spoor om deze vrouw, die intussen totaal in de vergetelheid was beland, terug te vinden. Op 10 augustus 2007 overleed Henri Methorst op 98-jarige leeftijd.

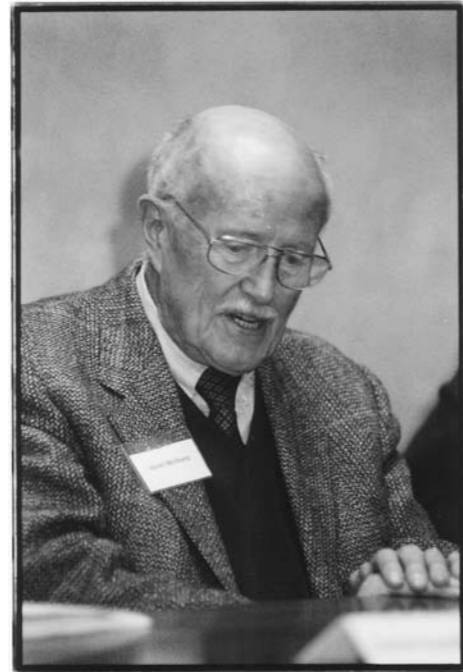
Op 12 april 1909 was hij in Den Haag geboren als jongste van vier kinderen in een progressief en geëerd gezin. Zijn rechtenstudies in Leiden zou hij nooit afmaken: hij raakte in de ban van de Indiase spirituele leraar Krishnamurti - waarvan hij trouwens een aantal boeken zou vertalen - en richtte samen met een bevriend ouder echtpaar de uitgeverij 'De Driehoek' op. Methorst, die al vanop 12-jarige leeftijd wist dat hij homo was, kreeg achtereenvolgens met beide echtelieden een verhouding, waaruit trouwens in 1939 een zoon resulteerde.

De literair-filosofische uitgeverij leverde vertalingen van het werk van omstreden schrijvers als D.H. Lawrence en Henry Miller, maar ook het laatste pamflet van de Nederlandse homopionier jonkheer Jacob Schorer of het werk van Dr. Spock inzake baby- en kleuterverzorging werd er uitgegeven. 'De Driehoek' speelde daarnaast een rol tijdens de Tweede Wereldoorlog toen het heel wat onderduikers, waaronder de joodse psychiater Coen van Emde Boas en zijn vrouw, in de villa van de uitgeverij een veilig onderkomen bood.

Na de bevrijding kwam Methorst heel snel in contact met het Cultuur- en Ontspanningscentrum (C.O.C.), waar hij samen met de latere voorzitter Benno Prensela een organisatie beoogde die lesbische vrouwen niet buitensloot en die homoseksualiteit als 'een normaal menselijk verschijnsel' beschouwde. Zelfaanvaarding werd als een belangrijke voorwaarde voor maatschappelijke hervorming gezien, niet andersom. Verder stond hij voor een homo- en lesbiennebeweging die zich vooral richtte op de vorming van de leden, op het verhogen van hun weerbaarheid, op sociale hervorming en voorlichting over homoseksualiteit. Niet uiterlijke radicaliteit maar innerlijke kracht en overtuiging waren volgens hem de middelen tot sociale acceptatie.

In zijn jeugd had Methorst het Frans als tweede taal meegekregen - zijn vader was onder meer secretaris-generaal van het Institut International de Statistique - en later leerde hij ook het Engels en Duits perfect beheersen. Dat maakte hem uitermate geschikt voor het internationale werk in de homo- en lesbiennebeweging, waarbij het Nederlandse C.O.C., als sterkst uitgebouwde groep, een voortrekkersrol speelde. Dat deed hij een tijdlang onder het pseudoniem Floris van Mechelen. "Dat is een willekeurige inspiratie geweest. Ik denk dat ik een soort verwantschap voelde met de 13de-eeuwse graaf Floris V van Holland, en ook met Mechelen. In mijn voorgeschiedenis had ik daar iets mee te maken, maar ik weet helemaal niet waarom..."

Methorst werd het boegbeeld van het ICSE, dat een aantal internationale congressen organiseerde: enerzijds om 'sterkend' te werken door de uitwisseling van kennis en ervaring, anderzijds om respect te verwer-

Tijdens de persconferentie ter voorstelling van het Fonds Suzan Daniel, eind 1996. (foto Sigrid Eggers).

ven. Men streefde er immers naar vooraanstaande wetenschappers uit diverse disciplines als sprekers uit te nodigen. De zwakte van de buitenlandse organisaties en de tegenvallende belangstelling in Nederland voor het internationale werk zouden omstreeks 1960 resulteren in het verdwijnen van het ICSE. Zonder die voorloper van de International Lesbian and Gay Association (ILGA) zou echter het Centre Culturel Belge niet in 1954 in Brussel zijn opgericht. Bij al die bezigheden kwam zijn ervaring als tolk en (congres)organisator goed van pas. Bovendien stelde zijn professionele carrière hem in staat te reizen, hetgeen hielp bij het uitbouwen van een internationaal netwerk. In de jaren vijftig werkte hij bijvoorbeeld als tolk bij de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de voorloper van de Europese Unie. Tot op hoge leeftijd is Methorst op vele vlakken actief gebleven, hetgeen hij toeschreef aan zijn vegetarische levenswijze. Zo was hij een verdienstelijk pianist, die onder meer in kwartetten speelde. En hij volgde aandachtig de ontwikkelingen in de homo- en lesbiennebeweging. Zo accepteerde hij graag onze uitnodiging om als een van de sprekers te fungeren op de persconferentie op 3 december 1996, die de publieke start betekende van het Fonds Suzan Daniel. Voor Henri Methorst en Suzan Daniel was het, na veertig jaar, meteen ook een reünie.

BH

Schuyf Judith. Gevoelsgenoten van zekere leeftijd. Amsterdam, Schorer Boeken, 1997, pp.148-163
www.coc.nl/dopage.pl?thema=any&pagina=viewartikel&artikel_id=1818 (gelezen op 30.10.2007)
interview van de auteur met Henri Methorst op 24.11.1995

steven de batselier (1932-2007)

Op 25 maart 2007 overleed psycholoog en psychotherapeut Steven De Batselier op 74-jarige leeftijd aan de gevolgen van keelkanker. Decennialang was hij verbonden aan de afdeling criminologie van de rechtsfaculteit van de KULeuven, waar hij op een heel eigenzinnige wijze doceerde. Steeds besteedde hij veel aandacht aan het thema 'marginaliteit', waarbij hij mensen met een 'afwijkend' gedrag (homo's en lesbiennes, transseksuelen, pedofielen, maar ook moordenaars) liet getuigen voor zijn studenten. Zijn hele leven lang voerde hij onverdroten strijd tegen de vooroordelen in de samenleving ten aanzien van mensen die omwille van hun seksualiteit, psychische moeilijkheden of gerechtelijk verleden als 'anders' werden ervaren. Elk jaar opnieuw ook confronteerde hij zijn studenten met een uitspraak van de Franse priester Marc Oraison: "Vu notre condition humaine, c'est normal pour l'être humain d'être anormal".

Onvermijdelijk was hij daardoor omstreden. Met zijn alternatief therapeutisch centrum 'Passage 144' in Leuven, waar in de jaren '70 geëxperimenteerd werd met alternatieve psychiatrie - eigenlijk anti-psychiatrie -, kwam hij openlijk in botsing met de academische overheid. Onder meer met de steun van de studenten moest de rector uiteindelijk het onderspit delven. Want ondanks de dikwijls ongestructureerde aanpak van zijn lessen liet de eigenzinnige prof bij veel studenten een onuitwisbare indruk achter. Zo getuigde strafpleiter Jef Vermassen dat De Batselier zijn lessen en examens pas geslaagd vond als de studenten met meer vragen dan antwoorden buiten stapten.

d o o r n i k

Gedurende de jaren '60 en het begin van de jaren '70 is De Batselier in elk geval van onschatbare waarde geweest voor de nog prille homo- en lesbiennebeweging van ons land én voor vele honderden individuele homo's en lesbiennes. Begin jaren '60 was hij nogal toevallig met het homothema in aanraking gekomen. Toen maakte hij immers deel uit van een interuniversitair en interdisciplinair team van wetenschappers dat in opdracht van minister van Volksgezondheid en het Gezin Custers diende te onderzoeken. "Het blazoen van die instelling diende te worden opgepoetst. Dat kwam nogal in de pers - de bewaarders zelf noemden het 'le dépôt de la Belgique' - en met de installatie van dat team kon de regering zeggen dat ze er mee bezig was. Wij waren dus een soort van dekmantel."

Doornik telde ongeveer 250 bewaarders - veelal analfabeten - en drie halftijdse psychiaters voor 1000 gecolloqueerden en 450 geïnterneerden. En de wetenschappers dienden er twee zaken te onderzoeken: aderverkalking bij ouderlingen enerzijds (gelegenheids)homoseksualiteit anderzijds. "Dat was daar schering en inslag, ook met bewakers die gastjes misbruikten, enzovoort. En er waren ook relaties: zij hadden bijvoorbeeld een ketting met een medaille van Onze-Lieve-Vrouw. En als die relatie afbrak, trokken ze die ketting af en spoelden ze het door de WC. Er waren daar echt heel speciale gevallen. Zo herinner ik me nog goed Harry, maar ze noemden hem Fifi. Hij heeft me al zijn verhalen verteld. Zo had de directeur tegen hem gezegd: 'Fifi, wat Brigitte Bardot

Steven De Batselier als panellid tijdens onze activiteit n.a.v. de 30ste verjaardag van het legendarische TV-programma 'Zo Zijn' in 2000. (foto SVC)

is voor Frankrijk, ben jij voor België'."

Dankzij Paul Rademakers, secretaris van het C.O.C. Vlaanderen, kwam het team in 1965 in contact met de homo- en lesbiennebeweging. Rademakers wilde immers dat de wetenschappers eens een homofiel ontmoeten die niet uit zijn evenwicht was en dus niet via het gerecht of de psychiater naar het team was doorverwezen. Daarnaast begon De Batselier 's nachts het homo/lesbisch uitgaansleven in Antwerpen te verkennen.

Uiteindelijk heeft het onderzoeksteam nooit een eindrapport moeten indienen. Maar de homo's en lesbiennes hadden wel een belangrijke bondgenoot gewonnen. Diep getroffen door de confrontatie met veel eenzaamheid, problemen van zelfaanvaarding en stigmatisering zou hij gedurende een decennium hun belangrijkste medestander zijn.

o p d e b r e s

Zo publiceerde hij bijvoorbeeld in het jezuïtentijdschrift 'Streven' het artikel 'Kern-homofilie', toen een basisdocument, dat bijvoorbeeld vanuit het Centrum Sjaloom beschouwd werd als "de start van het nieuwe denken omtrent mensen met homofiele gevoelens, hier in ons land". En de samenwerking met de Amerikaanse socioloog H. Laurence Ross resulteerde in het boek 'Les minorités homosexuelles' (Duculot, 1973). Daarnaast zat hij ontelbare keren in panels van voorlichtingsvergaderingen en hielp hij bij de oprichting van nieuwe groepen in Antwerpen, Leuven en Gent. En zijn vriendschap met CVP-minister Rika De Backer hielp bij de zoektocht naar de broodnodige subsidies.

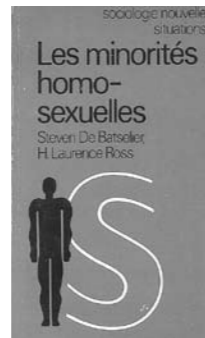
Bovendien speelde hij een cruciale rol bij de totstandkoming van de eerste TV-programma's over homoseksualiteit/lesbianisme op de BRT (1966, 1970) en de RTBf (1973), waarin hij meteen zelf ook voor een aantal prachtige passages zorgde. "Na die eerste TV-uitzending kon ik in alle homobars in Antwerpen gratis drinken. En er moest niemand proberen naar mij een vinger uit te steken of onnozigheden te komen doen." Niet iedereen was echter opgezet met het engagement van deze

jonge professor van een katholieke universiteit. Het Parijse conservatieve blad 'Le monde et la vie' ontketende een briefencampagne tegen De Batselier...

"Op zekere dag krijg ik een telefoontje van een naaste medewerker van de rector, een priester, die me vraagt om naar zijn bureau te komen. Ik wist meteen waarover het ging. Ik kom daar dus toe in de Hallen, in een zeer mooi bureau, en zet me tegenover hem. In een strijdhouding, met mijn voeten goed geplaat, bekijk ik hem. Hij staat op uit zijn zetel, komt naast me zitten, en zegt letterlijk... Sommige dingen blijven in je leven naklinken, en die vergeet je nooit. Dat was er zo een van. Hij zegt tegen mij: 'Excuseer professor, dat ik van mijn machtspositie misbruik heb gemaakt om u naar hier te laten komen. Maar ik ben zelf homoseksueel.' Dat kan je je niet voorstellen. Ik was meteen helemaal ontspannen. (lacht) En plotseling haalt die man uit een lade van zijn bureau een hele pak protestbrieven, uit Frankrijk, België, enzovoort. Spijtig genoeg heb ik die allemaal weggegooid. Maar al die brieven zijn dus onderschept: de rector heeft het nooit geweten. Dat is een mooi verhaal, hé. En door al die dingen ben ik altijd maar sterker en sterker geworden. En stouter en stouter."

t o e v e r l a a t

De Batselier was echter niet louter op institutioneel vlak actief: vele honderden individuele homo's en lesbiennes konden op zijn steun rekenen. Hij stimuleerde hen om hun lot in eigen handen te nemen, zonder evenwel de "ellendige heterowereld na te bootsen". Sommigen hielp hij om op grond van hun homoseksualiteit te worden vrijgesteld van hun dienstplicht. In het begin van de jaren '70 hielp hij om een huwelijk door de kerkelijke rechtbank van Mechelen ongeldig te laten verklaren omwille van de homoseksualiteit van de echtgenoot. En bij een aantal processen fungeerde hij als specialist. Homo's raadde hij trouwens veelvuldig aan op het eind van de maand de publieke ontmoetingsplaatsen te vermijden: wanneer de politie onvoldoende PV's had opgesteld, haastte ze zich immers om dat aantal op te drijven door eenvoudigweg eens de urinoirs of parken aan te doen. Maar bovenal stond hij de naar eigen zeggen "paar duizend" homo's en lesbiennes bij als therapeut, als luisterend oor, als toeverlaat. Gezien zijn prominente rol in de media en zijn medewerking aan tientallen debatten en voorlichtingsvergaderingen enerzijds, en het gebrek aan veel andere ontmoetingsplaatsen anderzijds, was hij de persoon bij uitstek waartoe zij zich wilden wenden. Het betekende voor hem een (bijwijlen keiharde) confrontatie met veel angst, onzekerheid, liefdesverdriet, zelfmoorden,... En het zette hem ertoe aan homo's en lesbiennes resoluut af te raden om toch maar te trouwen. Zijn boodschap werd niet door iedereen verwelkomd: ooit stond er eens een vader, gewapend met een revolver, bij het huis van De Batselier, die er gelukkig zelf niet was. Enigszins naïef probeerde hij ook regelmatig als koppelaar te fungeren. Heel wat homo's en lesbiennes die bij hem te rade gingen, waren immers de eenzaamheid beu en zochten wanhopig naar een partner. En dus poogde hij een beetje een relatiebureau te spelen door personen die volgens hem compatibel waren gezamenlijk bij hem in zijn praktijk in Keerbergen uit te nodigen. Een groot succes is dit beslist niet geweest.

Cover van het boek dat hij in 1973 samen met de Amerikaanse professor Ross publiceerde.

In zijn boek 'De waarheid' (Standaard Uitgeverij, 1989) stelt Will Ferdy, wiens coming out op televisie trouwens in belangrijke mate aan De Batselier is te danken, dat deze "een beetje te veel utopist was. Hij stelde de dingen soms te gemakkelijk en te simpel voor." De Batselier zag altijd het goede in de mens...

a n d e r e o o r d e n

Vanaf het begin van de jaren '70 zou de homo- en lesbiennebeweging wat meer op eigen benen kunnen staan. En geleidelijk aan zou zijn aandacht naar andere thema's verschuiven, niet in het minst naar zijn 'Passage 144' dat uiteindelijk al zijn energie zou opsorpen. Toch slot nog één sprekende anekdote over Steven De Batselier. Ergens in het begin van de jaren '70 was hij uitgenodigd als expert op een CVP-studiedag. "Dat vond ik toch wel tof. Dat was een groot congres van de CVP over morele principes. In elk geval, ik moest spreken over homoseksualiteit en drugs. Ik begin mijn betoog, en praat over homoseksualiteit als grote variëteit, gewoon, van de heteroseksualiteit. Enzovoort. En dan over drugs. Ineens zeg ik dat principes eigenlijk de grootste drugs zijn. Een interessante psychiater en goede vriend van mij had uitgerekend dat het menselijke ras de laatste vijftig jaar honderd miljoen van zijn eigen soortgenoten had afgeslacht in de naam van principes. Ik zeg: 'Ik ken geen enkele drug die zo'n ravages aanricht.' Waarop toenmalig partijvoorzitter Robert Houben rechtsprong, en riep: 'Professor, wat zouden we doen zonder principes?' Maar ik had het toch maar gezegd. (lacht)"

Steven De Batselier was een uitermate enthousiasmerende figuur. Een warme en innemende persoonlijkheid, die voor holebi's in ons land heel wat deuren heeft geopend. Een overweldigende man, zoals ook blijkt uit de naam van mijn partner. Kort voor zijn geboorte had mijn schoonmoeder een lezing van De Batselier bijgewoond. Ze was dermate onder de indruk dat haar eerste zoon Steven werd genoemd...

BH

www.knack.be/kanaal/mensen/berucht-psycholoog-en-professor-de-batselier-overleden/site72-section9-article2276.html (gelezen op 30.10.2007)
interviews van de auteur met Steven De Batselier op 17.03.1995 en 13.09.1996

het fonds in 2007

Soms vergeten we het wel eens, maar dan worden we weer snel met de neus op de feiten gedrukt: het Fonds Suzan Daniel is een kleine organisatie, met een heel beperkt aantal vrijwillig(st)ers en beperkte financiële middelen, maar met een inhoudelijk (thematisch, geografisch,...) uitgebreid werkterrein. Met bloed, zweet en tranen - en dankzij de medewerking van een aantal andere organisaties - zijn we er in 2006 in geslaagd het project rond 25 jaar strijd tegen aids tot een goed eind te brengen, maar daarbij hebben we de grenzen van onze mogelijkheden toch wel wat overschreden. Daarom is er vrij vlug voor geopteerd om het dit jaar een beetje rustiger aan te doen en ons wat 'passiever' op te stellen. Deels is dit ons ook door de omstandigheden opgedrongen. Veranderingen op professioneel of privé-vlak van onze vrijwillig(st)ers hebben immers onvermijdelijk een impact op hun engagement. Daarnaast hebben Hans en Leen ervoor geopteerd zich uit de Raad van Bestuur terug te trekken. Positief was in elk geval wel dat onze rangen tijdelijk werden versterkt door Eva, stagiaire van een bibliotheekschool. Uiteindelijk heeft het Fonds Suzan Daniel zich in 2007 eerder toegelegd op de verdere ontsluiting van onze collectie. Een aantal inventarissen van kleinere archiefbestanden zijn aangepakt, terwijl met de verwerking van een aantal andere gehelen is gestart. Het waardevolle documentatieklassement 'los materiaal' betreffende het homo/lesbisch verenigingsleven in ons land is op punt gesteld. En opnieuw is een groot deel boeken, tijdschriften en artikels in de catalogus ingevoerd. Sowieso heeft het aidsproject nog dit jaar enkele uitlopers gehad. De tentoonstelling is bijvoorbeeld te zien geweest in Casa Rosa (Gent) en in het kader van de EuroGames in het Zuiderpershuis (Antwerpen). En ook met de administratieve afhandeling van het project zijn we nog een hele tijd bezig geweest. (Aangezien de publieke activiteiten van het project, zoals de tentoonstelling en de causerie, geprogrammeerd stonden na de deadline van het vorige HOB-nummer plaatsen we hier graag enkele foto's.)

De door ons in 2004 uitgewerkte tentoonstelling 'Toen holebisenioren twintigers waren' blijft intussen verder reizen: in het najaar was ze in Brugge te zien. In het kader van het Europees Jaar voor Gelijke Kansen hingen gedurende enkele weken een tiental affiches uit onze collectie in de lokettenzaal van het administratief centrum van de Stad Oostende. En met het vormingsprogramma rond de allereerste TV-programma's over 'homofilie' waren we in Aarschot te gast. Tot slot bemanden en bevrouwden we zoals steeds stands op de Belgian Lesbian and Gay Pride en de L-day, legden we wat internationale contacten, stelden we onze collectie open voor onderzoek, schreven we artikels, beantwoordden we telefonische en schriftelijke vragen...

BH

Beeld van de causerie met als panelleden (v.l.n.r.) Patrick Reyntiens, Marie Laga, Maurice Cramers, Peter Van Breusegem en Patrick Sweetlove. (foto Lauris)

Een deel van de aidstentoonstelling in de kapel van 't Elzenveld. (foto SVC)

Condoomverpakkingen, benefietsingles en preventiegadgets. (foto SVC)

le c.c.l. aux années '60

En 2004 le 50ième anniversaire d'InforHomo est passé presque inaperçu. Clairement ce groupe bruxellois traversait alors une période de crise, et a disparu d'ailleurs peu après. Ainsi se terminait l'existence de l'association, fondée sous le nom de Centre de Culture et de Loisirs (C.C.L.), qui reliait le présent à la phase initiale du mouvement gay belge. Ce qui s'est passé au début des années '50 est à lire dans le numéro 9 de ce périodique. Maintenant nous vous présentons la première partie du témoignage de Louis Renkin, qui pendant 26 ans a participé aux activités du C.C.L..

"Je suis Liégeois d'origine. Alors que j'étais tout jeune, je savais déjà qu'il y avait des cafés 'spéciaux' dans certaines parties de la ville; cafés où les militaires ne pouvaient pas entrer. Des endroits de la pire des réputations! A mon avis il y en avait au grand maximum une dizaine. Et il fallait avoir 21 ans pour y aller. Alors j'ai attendu. Et puis finalement j'y suis allé, et notamment dans un établissement qui s'appelait 'La cabane', rue Basse-Sauvinière. Quand on entrait, c'était d'ailleurs indiqué: 'interdit aux militaires'. Mais au début, tu es tout seul; tu as quand même un peu peur; tu te demandes qui tu vas rencontrer. En plus c'était dans une petite rue; bien évidemment ce n'était pas sur les grands boulevards...

A cette époque-là le bourgmestre de Liège avait donné l'ordre à tous ces cafés gays d'arrêter à minuit. Donc à minuit on partait et on allait dans un autre établissement qui n'avait pas la réputation d'être gay, jusqu'à quatre ou cinq heures du matin. Mais lorsque c'étaient des soirées particulières, comme par exemple le réveillon de Noël ou de Nouvel An, on partait à minuit, on allait ailleurs, dans un établissement où on ne dansait pas - on buvait un verre et on discutait - et puis à cinq heures du matin on retournait dans les établissements gays et recommençait à danser. C'était un autre jour! Et donc les cafés gays pouvaient rouvrir. Dans un de ces bars j'ai rencontré quelqu'un qui habitait à Louvain, un professeur de chimie en humanités. A cette époque-là il était déjà pensionné. Et quand je suis allé à Louvain pour mes études universitaires, j'allais de temps en temps chez lui. Et c'est lui qui m'a dit qu'il y avait un mouvement à Bruxelles, qui était situé rue Jules Van Praet, donc en face de la Bourse. Comme j'ai quitté l'UCL pour l'ULB, j'ai déménagé en 1963. Et donc je pouvais aller au C.C.L.. J'y suis entré assez jeune: j'avais 23 ans.

Louis Renkin en 2001. (photo SVC)

Le local de l'association se trouvait au-dessus d'un café accueillant, c'est-à-dire que le C.C.L. n'avait la jouissance de cette salle qu'une soirée par semaine, le mercredi. Les autres jours d'autres groupes s'y réunissaient. Nous y avions une armoire avec la bibliothèque, c'est tout. Mais il ne fallait pas payer de loyer; cela était réglé par nos consommations.

L'anonymat m'a étonné le plus. C'est un peu vexant qu'au début tu rencontres des gens intéressants avec qui tu peux parler, avec qui tu as des échanges mais tu ne sais pas qui ils sont, tu ne sais rien de leurs formations, tu ne sais pas d'où ils sont, et cetera. C'était curieux. On avait une carte de membre et il était mis par exemple 'membre numéro 125', mais il n'y avait pas de nom. Quand tu venais à une réunion, tu sonnais et tu annonçais 'membre 125'. Donc les membres se connaissaient peu. Parfois leur véritable prénom était connu, mais assez souvent on utilisait un pseudonyme - parfois féminin. Ainsi les amitiés (autres que sexuelles) étaient rares et des membres se plaignaient que des personnes rencontrées aux réunions du C.C.L. changeaient de trottoir lorsqu'elles en apercevaient en rue, de peur qu'on ne remarque 'qu'ils en étaient'."

c o n f l i t

"Alors ce qui est intéressant aussi c'est que dans ces mouvements, contrairement aux bars, il y a des gens qui réfléchissent sur ce qu'ils vivent. Dans les bars tu as des gens qui veulent jouir, dirais-je, qui ont cette préoccupation-là. Et c'est bien! Mais dans les associations tu as quand même des gens qui te donnent des arguments à leurs modes de vie. Parce que à un moment donné tu te dis: «OK, je suis gai, mais est-ce que je vais vivre cette vie-là?» Une tendance sexuelle, on ne la choisit pas; on choisit de la vivre ou de ne pas la vivre. Alors il y en a qui malheureusement ont choisi de ne pas la vivre, parce qu'ils ont préféré avoir une femme, avoir des enfants, et cetera. Moi par contre je préférerais la vivre.

Odon Guelton, membre du comité du C.C.L. avait créé un petit groupe de réflexion sur l'homosexualité, un cercle d'études. Tout le monde n'était pourtant pas favorable à cette initiative. Robert Lemal, président national du C.C.L.-C.O.C. - fin 1961 Walter Van Boxelaer avait fondé une section à Anvers, le Cultuur- en Ontspanningscentrum C.O.C. Vlaanderen - ne voulait pas réfléchir. Lui, il voulait simplement s'amuser. Quand donc quelques membres du comité ont eu l'idée d'organiser un colloque public en vue du dixième anniversaire de l'association, Lemal s'est opposé. J'ai entendu de mes oreilles qu'il disait: «Il n'y aura pas d'argent pour cette manifestation.» Selon lui, il ne fallait pas qu'on en parle. C'était mieux de rester caché.

Finalement tout le monde a été scandalisé par cette attitude. Et on lui a dit: «Dans ces conditions-là on ne voit pas ce que tu fais encore comme président de l'association.» Après on ne l'a plus vu du tout. Et la trésorerie non plus... On ne savait même pas combien d'argent il y avait en caisse. Odon Guelton lui a succédé comme président du C.C.L.."

c o l l o q u e s e t f o r u m s

Ce premier colloque public s'est déroulé le samedi 28 novembre 1964 à 15 heures, organisé par le C.C.L.-C.O.C., mais stratégiquement sous les auspices et la présidence - plus crédibles pour les profanes - des Cahiers de Sexologie du docteur Jan Vermeire et de son Association d'Hygiène Sexuelle. A peu près 200 personnes y ont assisté, à la salle au-dessus du Restaurant l'Horloge, Porte de Namur. Un an plus tard une circulaire du C.C.L. fait mention de la présence "de nombreux responsables sociaux: médecins, juristes, psychologues, assistantes sociales, infirmières, prêtres de plusieurs confessions, enseignants à tous les degrés, dirigeants d'oeuvres etc." Et Jan Vermeire, quelques années avant sa mort, nous a confié que la police était là aussi, mais qu'elle n'est pas intervenue.

Outre Vermeire, animateur des débats, il y avait sept orateurs à ce colloque concernant les 'problèmes de l'homosexualité'. Le médecin français Vachet et le psychiatre néerlandais Grubben ont traité de l'origine et de quelques aspects psychologiques et sociologiques de l'homosexualité. Le père Gottschalk, aussi des Pays-Bas, a présenté un aperçu du développement d'une compréhension à l'égard du problème de l'homosexualité qui s'est déroulée dans le bureau pastoral d'Amsterdam. Des représentants d'associations gayer étrangères (Baudry pour Arcadie (France) et Van Beek pour le C.O.C. néerlandais) ont brièvement parlé du fonctionnement de leurs groupes. Et Odon Guelton et Walter Van Boxelaer ont présenté quelques témoignages concernant "les conséquences que continue d'entraîner pour les homosexuels, la tare que fait peser sur eux la morale 'conventionnelle'". Ils ont raconté par exemple l'histoire d'un jeune homme qui, après que son médecin ait averti ses parents de l'homosexualité de leur fils, devait subir des mesures de répression à caractère rééducatif, comme: "défense absolue d'avoir le moindre contact avec son frère cadet; refus de tout argent de poche; obligation de faire usage d'un essuie-main exclusif ne servant qu'à lui même; claustration aussi longtemps que possible dans une chambre fermée à clef; interdiction de faire usage du W.C. commun;...

Carte d'entrée pour le colloque de 1965.

Et comme couronnement, à sa 21e année, il fut mis à la porte, sans moyens d'existence."

Louis Renkin se souvient encore "comme si c'était hier des paroles d'André Baudry qui disait: «Il faut que se soit dans la libérale Belgique que l'on puisse faire un colloque comme celui-ci.» Parce qu'à cette époque-là il n'imaginait même pas faire la même chose en France. Déjà il reconnaissait que la Belgique était beaucoup plus tolérante. Mais c'était grâce au docteur Vermeire quelque part."

Apparemment quelques journalistes, présents au colloque aussi, ont écrit assez favorablement. "Si je me souviens bien il y a quand même eu des petites anicroches et je crois que c'est par l'intermédiaire de Robert Lemal. Il était fâché et il a dû intervenir pour qu'un journal dise que c'étaient des anormaux qui se réunissaient, et des choses comme ça. Mais je ne me souviens plus des détails; moi, j'étais encore assez nouveau dans tout ça."

Le succès relatif du colloque a eu pour résultat que les années suivantes d'autres colloques et forums ont été organisés, toujours avec le soutien de docteur Vermeire et de son collègue le docteur Tallon, neuropsychiatre. "Suite à cette réunion de 1964 on s'est dit: c'est trop beau pour s'arrêter là. C'était une forme d'acceptation de l'homosexualité par l'intermédiaire d'un organisme reconnu. Si les sexologues en parlent, si la médecine en parle, les gens accepteront mieux que si ce sont des 'folles' qui en parlent et qui demandent qu'on les accepte."

Au cours de ces colloques et forums des personnalités telles que Madame Motte de Raedt, avocate à Bruxelles, et l'abbé Marc Oraison, docteur en théologie (Paris), ont apporté leur collaboration. Et les thèmes suivants y ont été abordés: 'les incidences sociales et morales de l'homosexualité' (1965), 'l'influence d'une initiation pratique prématurée sur l'orientation sexuelle et morale d'un individu' et 'le choix du partenaire' (1966), 'moralité et homosexualité' (1967), 'homosexualité et mariage' (1968), 'nécessité de changer l'opinion quant à l'homosexualité' (1969),... La plupart de ces réunions se sont tenues au premier étage de la Taverne Dubois, Place Flagey.

Louis Renkin n'était pourtant pas entièrement convaincu de l'efficacité de (la formule de) ces colloques. "A un moment donné je me suis un peu irrité là-dessus, et je l'ai dit à Odon Guelton: «Pourquoi faut-il que ce soient les non-homosexuels qui parlent de l'homosexualité? C'est nous qui devons parler de l'homosexualité puisque nous la vivons. Les autres, ils entendent, ils peuvent avoir beaucoup de confidences, mais à aucun moment ils ne vont vivre ce que nous vivons. Selon moi, il faut que ce soient les homosexuels eux-mêmes qui disent ce qu'ils ressentent, comment ils vivent et comment ils souhaitent vivre.» Alors Odon, et c'est un argument de poids, me répondait: «Tu vas faire une affiche en disant 'grand colloque sur l'homosexualité' avec comme orateurs Odon Guelton, directeur d'une agence de voyage et président du C.C.L., et Louis Renkin, secrétaire? (A ce moment-là je n'étais pas encore médecin.) Ça va attirer qui? Personne!» Il avait raison, et moi j'avais raison aussi quelque part. Et c'est d'ailleurs pour ça que pour le 20ième anniversaire du groupe nous avons fait un petit livre: 'L'homosexualité vue par les homosexuels'.

s p e c t a c l e

"A la rue Van Praet en moyenne 20 à 30 personnes assistaient à nos réunions; un peu plus quand il y avait des soirées dansantes exceptionnelles du samedi soir. Par exemple au carnaval, quand il y avait une manifestation purement récréative, alors là bien évidemment il y avait plus de monde: 40 au grand maximum, parce que le local n'était pas très grand. Mais il faut savoir aussi que chaque année le C.C.L. organisait un grand show travesti dans la ville, à la Salle de la Porte Verte (Chaussée de Gand), puis à la Salle Claridge (Chaussée de Louvain). Pendant des mois et des mois les artistes se réunissaient pour préparer la fête. La publicité se faisait par les bars: par des affiches et la vente de tickets. Et là quand même il y avait 300 à 400 personnes dans le public. C'était une tradition. Et il y avait une ambiance extraordinaire. C'est là qu'Odon Guelton montait sur l'estrade et faisait un petit speech, dans lequel il remerciait tous les artistes - comme par exemple René qu'on appelait 'Madame du gazon' et qui avait une bijouterie tout près de la Gare Centrale - et présentait le mouvement. C'était une forme de publicité en même temps qu'une récréation. Il disait à ceux qui étaient là - surtout des gays, mais aussi des familles qui venaient un peu s'amuser - quelque chose comme: «C'est bien de venir s'amuser, et il faut s'amuser, mais peut-être que c'est bien aussi parce qu'en même temps que vous vous amusez, vous soutenez notre action.» La fête était bonne pour dédramatiser en fait et pour dire que les gays ne sont pas que des gens qui ont une tête d'enterrement et qu'ils peuvent s'amuser. Avec toujours la critique qu'il n'y pas que ça non plus. Il n'y a pas que des 'folles' non plus qui montent sur une estrade. A cette époque le C.C.L. d'une part insistait sur la nécessité de se comporter respectablement, et d'autre part il chapeautait des shows travestis. Et ça peut paraître un peu étrange. C'est sûr que ça posait un problème, cette dissociation entre le sérieux, la respectabilité... et l'amusement. Mais ce n'est pas parce qu'on est gay qu'on ne peut pas s'amuser."

Odon Guelton.

e x p a n s i o n

"Déjà à la rue Van Praet on souhaitait avoir un local à nous. 'Si les membres paient une cotisation, on aurait peut-être assez d'argent pour payer un loyer.' Et le patron du 'Stuart 1900', un bar gay, nous a proposé de louer deux petits locaux au premier étage, tout près de son bar, dans la rue de la Fourche. Et donc nous sommes allés là en juin 1966. Nous connaissions déjà le 'Stuart 1900', parce que quelques membres du C.C.L. s'y donnaient rendez-vous après nos réunions. Mais le patron était très rigoureux: quand tu dansais et tu embrassais ton partenaire, il venait t'avertir. Alors que c'était mi-noir. Je pense qu'il le faisait par crainte de la police. Mettre ta main sur la verge de ton partenaire était un crime de lèse-majesté. On t'empêchait même d'embrasser. En fait on demandait aux homosexuels - et ce n'était pas uniquement dans les bars mais dans la société en général - d'avoir un comportement supérieur. Un homosexuel devait être le meilleur; il devait être celui qui était le plus compétent, le plus respectable, pour pouvoir garder son travail, ou sa place au sein de la société. Rue Van Praet, où on avait le local une fois par semaine, c'était bien évidemment difficile de faire différentes sortes d'activités. Tandis que quand on avait un local à nous - puisque le local est là - on pouvait multiplier les activités ou ouvrir jusqu'aux petites heures, du moment qu'il y avait quelqu'un qui assurait la permanence. Et tu pouvais même faire des permanences d'accueil, des soirées dansantes,... C'était quand même une certaine liberté. Mais tu dois avoir des gens qui servent les bières, entretiennent les locaux, achètent aussi tout le nécessaire... C'est toute une organisation de faire des soirées dansantes et récréatives. Finalement quand tu as un bar en dessous, c'est quelque part plus simple. Fin 1967 nous avons dû quitter la rue de la Fourche, parce que le propriétaire donnait une autre destination à ce local. Pendant 15 mois il y a eu un flottement. En attendant de trouver un nouvel endroit on se réunissait à l'agence de voyages de notre président, rue du Trône, puisqu'il avait déjà un local où il pouvait y avoir des petites réunions, pour montrer des diapositives, et cetera. Heureusement en mars 1969 nous avons pu ouvrir notre nouveau domicile au 281 Chaussée d'Ixelles."

A la fin des années '60 le C.C.L. avait donc plus de possibilités. Il organisait un banquet et un spectacle annuel, des petits voyages (Luxembourg, les Ardennes, la côte,...), des soirées de lecture, des lundis musicaux, des fêtes mensuelles pour les membres qui avaient leurs anniversaires, des réunions hebdomadaires classiques (désormais le vendredi) et des assemblées du cercle d'études (le mercredi) et en plus le local était ouvert en weekend,... Le groupe mettait en oeuvre aussi un service d'entraide. Outre les bonnes relations avec le C.O.C. Vlaanderen, le C.C.L. faisait des visites d'échanges avec Arcadie Lille et le C.O.C. d'Eindhoven.

Et chaque année plusieurs membres étaient présents au banquet d'Arcadie, à Paris. J'ai toujours apprécié son président, André Baudry, parce que c'est un tribun. C'est quelqu'un. Il haranguait la salle. Il secouait les gays en disant: «Mais enfin, vous demandez une vie plus honorable, une vie respectable, mais qu'est-ce que vous faites? Comment vivez-vous? Il n'y a que la sexualité qui vous intéresse.» En fait je pense que Baudry avait mal compris le besoin aussi de sexualité des gens. On n'est pas qu'esprit. Et pour être bien dans ton esprit, tu dois être bien dans ta chair aussi. La sexualité est un point positif aussi."

f i n d u m o n o p o l e

"En 1969 il y a eu une tentative de créer une association à Liège avec l'aide du docteur Servais, un des orateurs du forum de l'année précédente, mais cela n'a rien donné. Pourtant je pense qu'on aurait bien aimé faire profiter les villes de Wallonie de l'expérience que nous avions, et de voir comment on pouvait structurer ça. Mais il n'y avait pas vraiment des délégués. Et tu ne peux pas demander à un Bruxellois d'aller habiter là-bas... Cependant il y avait quand même assez de gens hors de Bruxelles qui nous contactaient, surtout par écrit ou par téléphone, ce qui était encore plus anonyme. D'autres venaient en personne. Mais les femmes étaient assez rares." Au début des années '70 le C.C.L. a perdu son monopole en Communauté française, quand d'autres groupes ont été créés: la R.S.E.H. (Recherche et Solidarité Etudiante sur l'Homophilie) à Leuven (puis Louvain-la-Neuve), le M.A.S.H. (Mouvement d'Action et de Solidarité des Homophiles) à Liège, et à Bruxelles le M.H.A.R. (Mouvement Homosexuel d'Action Révolutionnaire), l'ADEHO (Association pour la Défense des Homophiles) et la Communauté du Christ Libérateur. Le paysage gay avait changé clairement.

CENTRE DE CULTURE ET DE LOISIRS
C. C. L.
 Fondé en 1964

Information - Documentation
 Etude sur l'homosexualité
 Entraide sociale, religieuse, médicale, psychologique, juridique
 Bibliothèque et documentations
 Groupe d'information
 Activités culturelles et récréatives

PERMANENCE : Lundi de 18 à 20 heures
 RÉUNION OUVERTE D'INFORMATION ET DE DISCUSSIONS : Mercredi à 20 h

CHAUSSÉE D'IXELLES 281
 B - 1050 BRUXELLES

Imprim'ourse, 5, rue Van Artevelde

p r é s i d e n t

"Odon Guelton était directeur d'une agence de voyages. Ainsi il avait des moyens que l'association n'avait pas. Par exemple pour faire des stencils, à cette époque-là, en vue de notre bulletin 'Le Lien' ou notre revue 'Rond point d'information, de dialogue et d'étude sur l'homophilie'. Il fallait les dactylographier. Il fallait les tourner, les assembler, les envoyer. Mais le 6 juin 1972 Odon, qui était déjà âgé, est mort assez subitement, à la suite d'un accident vasculaire cérébral. On ne s'y attendait pas du tout. Moi, je n'avais aucune ambition de lui succéder. Mais Pierre Corbion, le vice-président, qui avait fait une carrière au Congo et qui est décédé début 1973, passait six mois de l'année aux Iles Canaries et ne pouvait pas devenir président. Et il n'en avait pas du tout envie. Comme le C.C.L. n'avait qu'un tout petit comité, c'est moi qui suis devenu le nouveau président. Et je le suis resté jusqu'en 1989. J'étais médecin, je gagnais bien ma vie, et pendant des années j'ai pu y mettre un peu d'argent chaque mois. Finalement chacun a son hobby, quoi. Les homosexuels - et les autres aussi d'ailleurs - vont prendre 100.000 francs pour aller en Thaïlande pour aller baiser deux ou trois semaines. Mais si tu leur demandes 1000 francs de cotisation annuelle..., oh la la la la... En 1976 le groupe s'est transformé en a.s.b.l.. Et deux ans avant il y a eu un changement de nom: le C.C.L. est devenu Infor-Homosexualité-C.C.L.. C'était mon rêve, dirais-je. Une évolution vers plus de clarté. A un moment donné nous avons même marqué ce nom sur notre vitrine. Tu t'imagines le coup de poing que ça faisait à la figure des gens qui passaient Chaussée d'Ixelles et aussi des homosexuels qui désormais devaient sonner à une porte où 'Infor-Homosexualité' était marqué."

Bart Hellinck

de eerste vrouw

Gedurende ongeveer een decennium was Kris D'heedene actief in de homo- en lesbiënebeweging, vooral dan in het G.O.C. Antwerpen. In die groep, maar voordien ook al in de Leuvense Studentenwerkgroep Homofilie en het Gesprekscentrum Brugge, was ze de eerste lesbische vrouw die zich engageerde. Ze maakte er haar doel van meer vrouwen te vinden en bij die groepen te betrekken. Later zou ze samen met anderen ook aan de wieg staan van de nog steeds bestaande Antwerpse lesbiënegroep Atthis. Ongeveer 27 jaar geleden liet ze noodgedwongen Antwerpen achter zich. Vandaag blikt ze fier terug.

Kris D'heedene.

"In mijn laatste jaar humaniora (1966-1967) ben ik er voor het eerst mee geconfronteerd. De directrice van onze school, een zuster, gaf ons klasieke mythologie. En tijdens een les kregen we een gedicht van Sappho onder ogen: 'dan ben ik een half-god'. Dat was voor mij emotioneel heel belangrijk. Was dat een moment van herkenning? Was dat een gevoel van: dit slaat op mij? Nooit heeft die directrice het woord 'lesbisch' uitgesproken - toen kende trouwens nog niemand dat woord - en ik ben zeker dat het bij mijn klasgenoten slechts overkwam als een diepe vriendschap. Maar bij mij was het meer: dat gedicht kwam van een vrouw die door liefde schreef over andere vrouwen. En ik had daar een goed gevoel bij. Toen ik trouwens jaren later over homofilie mijn licentiaatsverhandeling schreef, ben ik terug naar die zuster gegaan om dat gedicht te pakken te krijgen. En zo figureert het op de eerste pagina van mijn thesis, samen met een gedicht van Jacob Israël de Haan."

l e u v e n

"In 1967 ben ik vanuit het hart van West-Vlaanderen naar de Katholieke Universiteit Leuven vertrokken, voor een opleiding orthopedagogie. Daar raakte ik uiteindelijk goed bevriend met Yo, een meisje dat psychologie studeerde. Dat was een gewone, goede, grote vriendschap. Op een bepaald moment was ze in mijn kamer, en voor ze vertrok zei ze: 'Mijn vader heeft gezegd dat jij lesbisch bent.' Daarop vertrok ze. En weet je wat ik deed? Ik studeerde gewoon verder, alsof er niets was gebeurd. Kan je je dat voorstellen? En ze had me zoiets gezegd. Tja, ik had nog nooit contact gehad met mannen, en was er ook nog nooit verliefd op geweest. Maar je mag niet vergeten dat in die tijd, in het middelbaar, enkel degenen van het beroeps al stonden te vrijen aan de schoolpoorten. Die van de humaniora hielden zich daar nog niet mee bezig, en er was bovendien meer sociale controle op hen. In elk geval, ik lag daar niet wakker van. Maar zij kende blijkbaar het woord lesbisch. En ik heb het verstaan. Maar had het zich enkele jaren eerder voorgedaan, dan had ik moeten vragen wat ze wilde zeggen omdat ik het woord niet begreep. Dat was in mijn tweede jaar, tijdens het academiejaar 1968-1969.

Het jaar daarop heb ik Dennis ontmoet, een meisje uit het Brusselse. Het zit zo: gedurende mijn vier universiteitsjaren had ik steeds een gewone, vaste vriendin uit mijn geboortestad: eerst hadden we allebei een kamer in hetzelfde studentenhome - toen mochten meisjes immers nog niet op kot gaan -, later een kot in eenzelfde huis. Op een gegeven moment speelde ik in haar aanwezigheid tafeltennis in de recreatieruimte van onze studentenhome, toen plots Dennis binnenkwam... Ik heb dat maar een keer in mijn leven meegemaakt: dat was een wederzijds op slag verliefd worden. Mijn vriendin had dat meteen opgemerkt, en zei: 'Ik ben moe. Ik ga slapen.' En ze heeft zich teruggetrokken. Sympathiek, hé? Dennis heeft me veel geleerd. En toen wist ik het meteen, met alles erop en eraan. We hebben een kortstondige relatie gehad, maar we zijn wel heel lang boezemvriendinnen geweest.

Ik herinner me ook nog Mieke, een heel goede vriendin, waarvan ik niet beter wist dan dat ze hetero was. Zij heeft me op een bepaald moment gezegd dat ze in een andere faculteit nog een lesbisch meisje kende. Een heel mooie, actieve, verstandige, enzovoort. Als ze haar in het studentenrestaurant zou zien wanneer we er gezamenlijk aten, zou ze mij haar aanwijzen. Ik heb haar toen inderdaad ontmoet, en jaren later hebben we nog samengewerkt in Atthis.

Voordien had Mieke me echter doen verschieten. Ik was helemaal niet verliefd op haar, maar opeens waren wij in onze studentenkamer en zei ze plots tegen mij: 'Ik ben verliefd op jou.' Toen ben ik bijna weggelopen: ik was zo geschrokken."

Paul Rademakers, oprichter van het G.O.C., in 2001. (foto SVC)

d e b e w e g i n g

"Met Dennis heb ik de Leuvense Studentenwerkgroep Homofilie leren kennen, die nog niet zo lang was opgericht en waarvan de leden na de activiteiten samenkwamen in de 'Jungle Bar', dichtbij het station. Maar Dennis was dat snel beu - zij was ergens zodanig 100% lesbisch dat ze de mannen haatte, ook homofiele mannen - en dus stond ik er daar alleen voor. Maar ik heb me zelf altijd en overal welkom gevoeld bij die mannen. Ook later, in Brugge en Antwerpen. Hoeveel homofiele mannen heb ik daar overal niet gekend! Vrienden. En wij kwamen goed overeen. Ik moet je dat niet vertellen: homofiele mannen en vrouwen waren een marginale groep; wij moesten dat in de maatschappij wegsteken. De enige momenten dat wij onszelf konden zijn, was tijdens zo'n bijeenkomsten. En als er een 'bamba' was, stond ik geen moment in de ronde, terwijl het toch allemaal mannen waren. Ja, ik kwam heel goed overeen met hen. En wij amuseerden ons.

Intussen had ik ook het Gesprekscentrum Brugge leren kennen, ondersteund door kanunnik Piet De Haene. Dat was een fantastische en vooruitstrevende man. Hij leidde de bijeenkomsten in het centrum Ryckvelde, dichtbij het Kasteel van Male. Wat ik daar interessant vond, was dat tijdens de vergaderingen onderwerpen werden behandeld. Dat was dus eerder een gespreksgroep. Iedereen, van hoog tot laag, had daar iets aan.

Tijdens de week zat ik dus in Leuven, en in het weekend was ik thuis. Op die manier kon ik naar het Gesprekscentrum Brugge gaan. Mijn vader voerde mij omdat ik toen nog niet over een auto beschikte. Officieel was dat voor mijn thesis, dus moeilijk was dat niet. Maar mijn vader wist beslist wel veel meer dan dat hij zegde; dom waren mijn ouders niet. Ook in Brugge was ik aanvankelijk alleen als vrouw. Er waren er vroeger wel al geweest, maar zij waren allemaal na één bezoekje weggebleven, net omdat er nooit andere vrouwen waren. En dus was mijn doel er andere vrouwen bij te betrekken. Uiteindelijk zijn er dan ook gekomen, net als in Leuven. En ze bleven komen, want dat werd doorverteld. Een korte tijd volgde ik wekelijks de activiteiten in Leuven, Brugge en ook Antwerpen, maar dat bleek in de praktijk niet langer te combineren."

Uitnodiging voor een Algemene Vergadering van het G.O.C., eind 1971.

n a a r a n t w e r p e n

"In juli 1971 heb ik mijn laatste examen afgelegd, en zonder mijn thesis af te werken ben ik in september onmiddellijk gaan werken bij 'Vrij en Vrolijk' in Brasschaat, een instelling voor justitiekinderen, sociaal gehandicapten en moeilijk opvoedbare minderjarigen, met een onmens als directrice. Ik werkte er bij de oudste meisjes. En ondanks alles heb ik het er als vrouw zeer lang uitgehouden, veel langer dan al mijn vrouwelijke collega's. Ik ben nu eenmaal een doorzetter.

Opzettelijk had ik alleen sollicitatiebrieven gestuurd naar het Antwerpse en het Leuvense, maar gelukkig heb ik werk gevonden in de eerstvermelde regio. En zo was ik in Antwerpen. En weg van de traditionele, burgerlijke en conservatieve normen. Voordien was trouwens de hele sfeer van mei '68 al heel belangrijk geweest. Voor mij was dat allemaal een grote bevrijding. En deels ook wel een nogal late puberteit, want ten gevolge van familiale omstandigheden was ik heel vroeg volwassen en had ik die fase voordien nog niet doorgemaakt.

In elk geval heb ik in Antwerpen leren 'leven', in de ruimst mogelijke betekenis. En ook al woon ik door omstandigheden al 27 jaar niet meer daar, die stad blijft me na aan het hart liggen. Men moet de naam nog maar uitspreken... Ik heb altijd het gevoel gehad: Antwerpen is van mij, en ik ben er geboren.

Paul Rademakers, pionier van de Antwerpse homobeweging, had ik bij het Gesprekscentrum Brugge leren kennen. Ik verhuisde dus naar Antwerpen, waar ik maar één ding kende: zijn adres. Ik ben er meteen naartoe gegaan, en werd er natuurlijk goed ontvangen. En zo ben ik actief geworden in het Gespreks- en Onthaalcentrum (G.O.C.) in de Dambuggestraat. Miel Luyckx, een bedrijfspsycholoog, vervulde daar een uiterst belangrijke rol.

Ik heb daar heel mooie jaren beleefd. Het G.O.C. had een heel gezellige en mooi ingerichte bar, op het gelijkvloers. Degenen die de gewoonte hadden om al de bars - en er waren er nogal wat - in Antwerpen te frequenteren, kwamen zo eerst naar ons, want het G.O.C. was al vroeger

Hoofding van een circulaire van Atthis in 1979.

open. En later op de avond trokken die mannen verder. Ook al omdat onze sluitingstijd vroeger viel. Uiteindelijk was dat allemaal het werk van vrijwilligers, dat mag je niet vergeten. En boven de bar, op de eerste verdieping, was een eveneens knus ingerichte grote zaal waar je kon praten, zonder storende muziek. Want ook in die tijd was dat al luid, al zouden ze dat nu stil vinden.

Opnieuw was ik daar echter de enige vrouw. Maar ik ben blijven komen. Dat was mijn tactiek: er elke week te zijn als vrouw. Dat heb ik zowel gedaan in Brugge als in Antwerpen. Vrouwen kwamen er nooit, want altijd met als commentaar: 'ja maar, we zien er nooit vrouwen'. Dus was ik er altijd. En zo kwamen de vrouwen geleidelijk af. Ik heb altijd de ambitie gehad om daar meer vrouwen binnen te brengen. Wat heb ik dus gedaan, toen er in Antwerpen al regelmatig een aantal vrouwen kwamen? Ik kende vrouwen in Leuven, die op hun beurt andere vrouwen kenden. Idem wat Brugge en Antwerpen betrof. Dus ik schreef hen aan om adressen te krijgen van lesbiennes, om die vervolgens ook aan te schijven. Ik had daarvoor een brief opgemaakt, die laten stencilen, en verstuurd. En ik besprak dat met Miel Luycx: 'Dat is hier elk weekend voor de mannen, maar ik zou eens heel graag een avond voor de vrouwen hebben. Moeten de mannen weg? Nee, maar ze zullen aan de kant moeten gaan zodat de vrouwen kunnen dansen.' Zo is die lesbische avond in Antwerpen er gekomen."

t h e s i s

"Die zomervakantie van 1971 dat ik afgestudeerd was, had ik het idee opgevat om een adressengids voor homofiele mannen en vrouwen samen te stellen. Terwijl mijn ouders dus dachten dat ik boven mijn thesis aan het schrijven was, was ik bezig met het aanschrijven van de bars om alle gegevens te weten te komen: adres, telefoonnummer, openingsuren,... Ik wist al waar ik het zou laten drukken, want ik kende een homofiele man die een drukkerij had. Ik ben er echter nooit toe gekomen, omdat ik in september al meteen ben beginnen werken. En dat was veel werk: je moest eerst maken dat je alle bars te pakken kreeg. Ik weet zelfs niet of ik die briefwisseling nog heb liggen; wellicht is het tijdens een verhuis verloren geraakt.

Toen had ik al een aantal lesbische bars in Brussel bezocht, onder andere een soort van selecte club, waar je moest worden geïntroduceerd. De daar aanwezige vrouwen waren helemaal uitgedost: keurig verzorgde kledij - misschien wel iets dat geleek op een mannenvest, en een kleine plastron, maar ook met hoge hakken. Allemaal heel elegant, en heel mooi. Naar het schijnt, was het toen in Parijs ook zo, maar spijtig genoeg ben ik daar toen nooit geraakt. Daarnaast had je in Antwerpen de 'Old Shakespeare'.

Ik ben echter ook dikwijls naar de mannenbars geweest, in Antwerpen als het G.O.C. gesloten was, maar eveneens in Oostende. Ook daar heb ik als vrouw helemaal nooit opmerkingen gekregen. Zij lieten mij gerust en ik hen.

Zonder mijn ouders en mijn toenmalige vriendin Alice was mijn thesis er misschien nooit gekomen. Professor Buyse, een psychiater waarvoor ik altijd heel veel respect heb gehad, was mijn promotor. Hij had daarmee ingestemd, maar zei meteen ook dat ik het helemaal alleen zou moeten doen. Veel tijd had hij immers niet om studenten te begeleiden. In 1976 was mijn verhandeling eindelijk klaar, met als titel: 'De integratie van de homofielen in onze samenleving. Een literatuurstudie betreffende het integratieaspect binnen de homoseksuele problematiek'. Toen alles geschreven was, heb ik hem aan professor Buyse voorgelegd. Op zijn aanraden is er dan nog wat aan veranderd. Want ik heb wel een pedagogisch diploma - het is gelukkig orthopedagogie - maar ik denk psychologisch, en daarnaar is eigenlijk altijd mijn interesse uitgegaan. Maar om de thesis voldoende 'pedagogisch' te maken, heeft mijn promotor me nog een beperkt aantal wijzigingen laten doorvoeren. Hij heeft me ongeveer zelfs het besluit gedictieerd. En zo behaalde ik in 1976 toch nog mijn diploma.

Natuurlijk is mijn thesis ondertussen in veel zaken achterhaald, want waar de homobeweging toen naar streefde is in veel zaken gerealiseerd. Maar ik ben nog steeds tevreden over mijn verhandeling, omdat ik er zoveel diverse aspecten in heb belicht. Het bevat zelfs een hoofdstuk over vrouwelijke homofilie, wat toen zeldzaam was. Meer dan 100 exemplaren heb ik er uiteindelijk van verkocht in het G.O.C.."

a t t h i s

"Uiteindelijk is binnen het G.O.C. een lesbiennegroep gegroeid, die in 1978 onder de naam 'Atthis' op eigen benen is gaan staan en waarvan ik dus een van de oprichtsters ben. Gezien mijn goede relaties met homofiele mannen hoefde dat voor mij wel niet echt, maar ik had op dat moment toch wel ingezien dat we eerst even alleen moesten gaan om dan later weer samen te komen. En dus zat ik in het bestuur en in bepaalde werkgroepen van Atthis. In die beginperiode was ik er verantwoordelijk voor de financiën. Ik had de naam gierig te zijn. Dat was niet zo, maar ik lette wel een beetje op de uitgaven, want zoveel geld hadden we niet. Eerst mochten we samenkomen in een kelderruimte van het Oranjehuis in de Hoogstraat, op voorwaarde evenwel dat die locatie niet zou worden vermeld in onze publiciteit. Toen dat toch eens gebeurde, omdat iemand onvoorzichtig was geweest, zijn we meteen buitengezet. We zijn dan tijdelijk teruggekeerd naar het G.O.C. om vervolgens naar gehuurde ruimtes in de Verbondstraat te trekken.

Een van de eerste nummers van Knalpot, het tijdschrift van Atthis, in 1979.

Veel contacten daarnaast met andere lesbiennegroepen of met de vrouwenbeweging had ik niet. Wellicht volgde ik dat wel een beetje vanop afstand, maar sowieso had ik al heel wat werk. Anderen deden dat wel, hadden dus wel die contacten. Elk zijn talent. Want dat moet je hebben in een organisatie: mensen die goed kunnen schrijven, die de P.R. verzorgen, die activiteiten organiseren of voor het onthaal instaan,... zodat de contacten tussen lesbiennes zich niet beperken tot wat praten en dansen. Mijn toenmalige vriendin Chris bijvoorbeeld schreef prachtige teksten voor 't Knalpotteke, onze nieuwsbrief, en fungeerde tevens als D.J..

Je moet er dus op letten dat er niet louter vergadermensen zijn. Als de vergadering voorbij is, denken zij soms dat ook alles gedaan is. Maar nee, dan begint het pas. Dat was mijn groot principe, en dus heb ik steeds gezocht naar vrouwen om werkzaam te zijn in Atthis. Want een organisatie kan alleen maar blijven bestaan als er een stevig bestuur is - ik zeg dus niet dat dat niet belangrijk is - maar ook als je werkers hebt die de handen uit de mouwen steken. Want er is daar heel veel werk aan. En op de bestuursvergaderingen van Atthis sprak ik dus vanuit de basis, zodat dit af en toe botste. Maar iedereen heeft zijn waarde gehad en heeft zijn steentje bijgedragen. Ook diegenen die nooit naar vergaderingen wilden komen, maar wel jaar in jaar uit de toog gedaan hebben. Wel, ik doe daar mijn hoed voor af. Want daar werd gewerkt. Vergeet het maar als je geen mensen meer vindt om alles een beetje te onderhouden, om de toog te doen, om er te zijn als er leveringen gebeuren,... Sluit dan maar heel de boel. Dan mag je nog zoveel vergaderen. En daar heb ik altijd over gewaakt.

Dat ik onder meer geen contacten onderhield met andere groepen houdt echter ook verband met het feit dat ik toch ook nog een privé-leven had. Zo heb ik in het midden van de jaren '70 3,5 jaar een relatie gehad met Alice. Zij had vier kinderen en was sociaal heel actief. Op een bepaald moment had ze het zo druk dat ze bijna elke avond weg was, terwijl ik voor de kinderen zorgde."

a f s c h e i d

"Eind jaren '70 was ik een jaar lang, via een BTK-project, als coördinator betrokken bij de oprichting van Tamara, een Vluchthuis voor mishandelde vrouwen in Antwerpen. Het initiatief daartoe was genomen door een 80-jarige vrouw waarvoor ik heel veel respect had. Maar ik wist dat mijn job daar maar een jaar zou duren.

Omstreeks 1980 had ik dus geen job meer. Daarbovenop kwamen dan nog grote privé-problemen, waardoor ik een zware depressie heb doorgemaakt. En dus heb ik ervoor gekozen alles achter mij te laten en Antwerpen te verlaten. En dat was moeilijk: daarheen gaan vanuit West-Vlaanderen was een bevrijding; vertrekken dus helemaal niet. Kort daarop heeft Atthis dan door interne omstandigheden een moeilijke periode doorgemaakt, maar dat heb ik zelf niet meer meegemaakt. Eerst ben ik door mijn ouders opgevangen. Vervolgens vond ik in 1982 werk in Gent en enkele jaren later ben ik er ook gaan wonen. En zo ben ik geleidelijk aan weer op mijn pootjes terechtgekomen. Opnieuw heb ik een relatie gehad, maar na 6,5 jaar is ook die afgesprongen. Het was alweer een heel pijnlijke periode. Telkens hebben mijn partners me verlaten, en bijna steeds voor iemand uit onze vriendinnenkring.

Als ik nu op mijn relaties terugblik, vind ik dat ik twee fouten heb begaan. Zo heb ik er steeds mijn zelfstandigheid verloren. En ten tweede besefte ik toen te weinig dat je moet blijven werken aan een relatie want dat die fase van prille verliefdheid niet blijft duren. Je moet bijvoorbeeld niet wachten tot Valentijn om eens gezellig samen uit eten te gaan. Maar intussen weet ik goed dat je absoluut geen relatie nodig hebt om gelukkig te zijn. Ik ben bijvoorbeeld heel blij met mijn huidige zelfstandigheid. Hoe dan ook ben ik heel blij dat ik heb gewerkt voor de lesbische beweging, en ik kijk er graag op terug. Ik heb een stukje gedaan, net zoals vele anderen. En als je dan ziet waar we nu staan..., al zijn we er zeker nog niet. Het is bijna niet te geloven. Want toen hielden we dat toch niet voor mogelijk. We wisten enkel dat we veel geduld zouden moeten hebben, en er veel en hard aan werken. Al waren er op dat moment wel springende Dolle Mina's die dachten dat alles binnen de vijf jaar verwezenlijkt zou zijn als ze maar genoeg betoogden en genoeg schreeuwden. Maar ja, ze waren jong. En toen ik jong was, sprong ik ook. Vol idealisme.

In elk geval ben ik van plan de komende Vrouwendag en Lesbiennedag ('L-day') te bezoeken. Ik kijk ernaar uit om eens te zien waarmee ze bezig zijn, wat hun eisen en doelstellingen vandaag zijn. En natuurlijk ook om te zien of ik nog iemand ontmoet van vroeger...

Toen ik mij engageerde, stond ik aan het begin van mijn loopbaan. Intussen nadert mijn 'fin de carrière'. Misschien dat ik na mijn pensionering opnieuw mijn steentje zal bijdragen. Wie weet... Want er zijn nog andere dingen in het leven, en er is ook zoveel ander vrijwilligerswerk te doen, bijvoorbeeld iets in de gezondheidszorg of de armoedebestrijding."

Bart Hellinck

over trams, fichebakken en hormonen

Jaren geleden ontmoette ik Richard Lamarcq, en al snel bleek dat hij nog mijn vader had gekend toen die, pas afgestudeerd leraar, als studiemeester aan de slag ging op het moment dat Richard zijn laatste schooljaren afwerkte. Er volgde een openhartig gesprek, met de nadruk op de jaren '50 en '60. De anecdotes over mijn vader krijgt u hier niet te lezen, maar wel Richards herinneringen aan zijn seksueel ontluiken, zijn coming out, de schuldgevoelens en de interventies van dokters, het toenmalige uitgaansleven,...

"Twee dagen voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog ben ik in Gent geboren, op de Brugse Poort. Op het einde van het eerste studiejaar, dus in 1947, zijn we naar Blankenberge op schooluitstap gegaan. En bij het spelen met René, een vriendje, duwde hij me op een bepaald moment op de grond: ik lag plat op mijn buik, en hij zat op mij. Dat gaf mij zo een gevoel, dat ik een hele tijd stapelgek op hem was. Ongeveer tien jaar geleden heb ik hem teruggezien: omwille van suikerziekte moest zijn ene been worden afgezet. Verschrikkelijk. Maar ik heb dat altijd toen aangevoeld... alsof ik er verliefd op was. En de jaren daarop ben ik altijd wel verliefd geweest op een of andere leerling, of op een leraar. Ik heb het dus altijd geweten dat ik zo was. Nooit voelde ik me aangetrokken tot meisjes.

Toch merkte ik dat dit niet als normaal werd aanzien. Ik herinner me dat ik eens stond te luistervinken, in de winkel van mijn moeder. Toen hoorde ik spreken over een man 'die voor de pot' was, een 'hollist'. Of men had het over een 'chocolagast', of 'een verkeerde'. In mijn puberteit begonnen de seksuele spelletjes. Als we met de klas naar het zwembad Van Eyck gingen, gebeurde er toch wel heel wat in de kleedhokjes. Maar ik had daarover altijd heel veel schuldgevoelens. Ik wou niet anders zijn. Want in die maatschappij van toen kon je heel moeilijk leven: je was altijd bezig een show op te voeren; je moest altijd tonen dat je niet anders was. Dat betekende dus uitgaan met meisjes, die dan verliefd op je werden, waar je dus maar moeilijk op in kon gaan. En dat frustreerde mij echt.

Bovendien kreeg je boeken te lezen waarin werd verkondigd dat je van masturbatie blind of doof kon worden. En 's nachts moest je een baksteen tussen je benen leggen. En natuurlijk ook de handen boven de lakens...

Ondanks die schuldgevoelens had ik toch regelmatig seks. Met klasgenoten. Maar ook op tram 5! Toen was ik wellicht ongeveer 16 jaar. Dat waren geen trams zoals nu: vanbinnen had je twee compartimenten, en voor- en achteraan een balkon. Je kon bijvoorbeeld heel gemakkelijk achteraan staan, in een hoekje, dichtbij de plaats van de conducteur. Op zeker ogenblik stapte er een knappe man op - ik schat 30 à 35 jaar oud - die zich vlak voor mij opstelde, met de handen op zijn rug. Zo begon hij aan mij te prutsen, soms tot ik klaarkwam. En niemand zag dat. Ik ben hem zelfs ooit eens tegengekomen nabij de Sint-Baafskathedraal: toen hebben we de toren beklommen... en hebben we het daar gedaan. Gedurende een hele tijd ontmoetten we elkaar regelmatig op de tram. En ik had dat heel graag. Maar tegelijkertijd wist ik dat dit niet mocht, dat het niet kon. Op een bepaald moment was ik zodanig bang, dat ik hem zei

Richard in 1943.

dat hij me met rust moest laten of dat ik anders de politie zou verwittigen. Achteraf had ik daar echter spijt van..."

m e t d e f i e t s

"In 1959, kort nadat ik was afgestudeerd, ben ik enkele dagen met een autocar op reis gegaan naar Rudesheim aan de Rijn. En op de reisgids ben ik op slag verliefd geworden. Toen we op het lokale wijnfeest al wat hadden gedronken, zei hij me: 'Ik zou je wat beter willen leren kennen. Je hebt toch iets speciaal, je komt goed over.' En si, en la. Maar hij kon me niet meenemen naar zijn kamer omdat hij die deelde met de chauffeur. Dus heeft hij me zijn adres gegeven, in Temse. En na die trip ben ik uit verliefdheid met de fiets van Gent naar daar gereden, waar ik mocht overnachten. Bij hem thuis wisten ze het immers al. En toen heb ik voor de eerste keer echt gevreeën. Later heeft hij me ook het homomilieu in Antwerpen leren kennen, met de 'Moustache' en de 'Monsieur' enzovoort.

Voordien had ik al per toeval het adres vernomen van een homobar hier, de 'Parva' in de Korte Meer. Gedurende een hele tijd heb ik langs daar gewandeld, in de hoop er toch eens iemand in of uit te zien gaan. Tevergeefs, want ik ging er wellicht op het verkeerde tijdstip. Een aantal keer ben ik met de fiets of de bus naar Temse gereden, maar uiteindelijk klikte dat niet meer. Voor hem was ik maar een avontuurtje, terwijl ik dat echt meende. Ik was verliefd tot over mijn oren. En ik belde iedere dag. Maar wij hadden thuis nog geen telefoon, zodat ik steeds om 20 of 21 uur te voet van de Brugse Poort naar de Korenmarkt moest gaan om er dan in een telefooncel zijn nummer aan te vragen. Aangezien er in Gent niet veel te gebeuren viel, ben ik dan maar regelmatig in het weekend in Antwerpen beginnen uitgaan. Bijvoorbeeld in de 'Strange' in de Dambruggestraat, waar ik bij mijn eerste bezoek enorm ben geschrokken. Ik ontmoette én herkende er immers de uitbater van een fonoplatenzaak bij mij in de buurt. Naar Antwerpen ging ik met de trein, tot Linkeroever, want verder reed

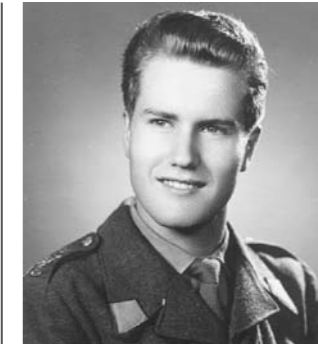
Met een oud-klasgenoot bij het openluchtzwembad 'Neptune' in Wondelgem, 1961.

hij nog niet. Aanvankelijk arriveerde ik er om 20 uur, maar dan openden die zaken nog maar pas en was er dus nog geen volk. Als ik dan met de laatste trein terug naar huis moest, had ik dus weinig aan mijn avond gehad. Later nam ik dus maar de eerste trein terug, heel vroeg 's morgens, eerst naar Brussel om daar over te stappen naar Gent. Men noemde dat de 'hoerentrein'. Want als je toen uitging en pas zo laat thuis kwam, was je geen deftig persoon."

o r d e d i e n s t e n

"Tijdens mijn legerdienst ben ik heel braaf gebleven. Want je wist dat je als homo niet bij het leger kon gaan. En als je je militaire dienst niet had gedaan, kon je vervolgens niet aan een job geraken bij de stad of de staat. Steeds vroegen ze immers een bewijs van militaire dienst, en een bewijs van goed gedrag en zeden. Dat homo's er niet welkom waren, kreeg ik trouwens zelf ook te horen, al bij het begin van mijn zogenaamde 'drie dagen' in het Klein Kasteeltje te Brussel: 'Als u homo bent of denkt homo te zijn, moet u dat nu onmiddellijk komen mededelen. En dan bent u vrij van legerdienst.' Maar natuurlijk deed niemand dat. En als ik in Mechelen arriveerde voor mijn eigenlijke dienstplicht, werd dat nog eens voorgelezen. Tussen haakjes: de officier die dit voorlas, heb ik later nog in een homobar ontmoet..."

Terzelfder tijd kregen we allemaal ook een klein foldertje met de adressen waar het verboden was te komen als militair. Die 'verboden huizen', dat waren zeker en vast bordelen, maar ik meen dat daar ook een homobar in Muizen werd vermeld. Als dus de Militaire Politie je daar ooit zou hebben gezien, had je onvermijdelijk problemen gekregen. Ook voor de politie moesten we opletten. Je parkeerde dus nooit je auto in de buurt van de bars, omdat de politie dan je nummerplaat zou kunnen noteren om die na te trekken. En in de bars zelf moest je eveneens opletten. Met een collega, die ook homo was, ging ik soms uit in de 'Peter Pan', hier in Gent. Op een keer hebben we daar een heel vriendelijke man ontmoet; hij heeft ons zelfs een pint getrakteerd. De daaropvolgende dag stond hij ons aan het werk op te wachten. En achteraf hebben we vernomen dat dat een BOB'er was.

Richard als milicien, 1959-1960.

In 1965 is er nog eens een politierazzia in de homobars geweest, maar daar ben ik gelukkig aan ontsnapt. Enkele jaren eerder heb ik het wel meegemaakt in Oostende. Ik was toen een weekje aan zee, en bezocht er een mooie bar. Opeens kwamen er een aantal rijkswachters binnen, moesten alle lichten aan en werden de identiteitskaarten gecontroleerd. Daarvoor gebruikten ze vier bakken met handgeschreven fiches. In bak 1 staken ze alle 'nieuwelingen'. Bakken 3 en 4 moeten dan wellicht voor de 'echte' homo's zijn geweest. Omdat ik mijn identiteitskaart in de auto had laten liggen, heeft een rijkswachter me tot daar begeleid. En onderweg vroeg ik wat er aan de hand was. 'Weet u niet waar u zit?', kreeg ik als antwoord. Natuurlijk wist ik dat, maar ik beweerde het tegendeel: 'Nee. Gewoon, in een dancing.' 'Maar dat is een homobar!' 'Oh, dat wist ik niet. Ik ben hier maar op vakantie.' 'Hebt u dan niet gezien dat het daar allemaal mannen zijn?' Enfin, ik moest mijn identiteitskaart afgeven en de gegevens werden op een dergelijke fiche genoteerd. En zo kwam ik in fichebak 1 te zitten... Daarna had ik enorm veel schrik dat mijn moeder dat te weten zou komen, maar iemand heeft me gerustgesteld: aangezien Oostende en Gent in andere provincies liggen, werden die gegevens blijkbaar niet doorgespeeld. Een collega van mij heeft zoets ook in Gent meegemaakt. En 's anderendaags kreeg hij een kaart in de bus, met het verzoek zich aan te bieden op het politiekantoor. En toen verwittigden ze hem dat hij dergelijke bars beter niet meer bezocht."

t h u i s

"Omstreeks 1960 is thuis de bom ontploft. In Antwerpen had ik iemand leren kennen waarmee ik meende een goede relatie te kunnen opbouwen. Dat is immers altijd mijn doel geweest. Wij schreven regelmatig brieven naar elkaar, die ik allemaal had bewaard. Mijn ouders keken daar toch nooit naar. Tot op het moment dat het bij mijn vriend was uitgekomen. Zijn moeder, samen met zijn zus, is vervolgens naar Gent gekomen om mijn moeder in te lichten: dat ze een brief had gevonden waaruit bleek dat haar zoon een relatie had met mij, en dat ik hem zo had gemaakt. En dat als haar man dat te weten zou komen, hij me zou vermoorden. Misschien dat mijn ouders voordien al vermoedens hebben gehad, want er kwamen uiteindelijk enkel jongens op bezoek. Maar ze hadden nooit echt iets gezien. Toen ik die avond thuis kwam, merkte ik meteen dat er iets niet pluis was. Eerst werd mijn vader weggestuurd naar de bioscoop,

Per boot naar de Griekse eilanden.

en vervolgens kreeg ik een hele tirade naar mijn hoofd geslingerd. 'Ze zijn mij komen zeggen dat gij u bezig houdt met de mannen. En strijdt het maar niet af! Zo'n smeerlapperij. Ik heb al uw brieven gevonden, gelezen en in de stoof verbrand. Het loopt de spuigaten uit met u. Al die schone meisjes die zot zijn van u, en gij houdt u bezig met zo'n vuiligheid. En bovendien hebt ge die jongen ook zo gemaakt. Waaraan heb ik dat toch verdiend? Wij zijn deftige en eerlijke mensen. Als er hier één mens in de buurt dat te weten komt, verhuizen we.' Dat was heel erg. Zij begon dan te huilen. En ik repliceerde dat ik toch geen moordenaar was. Waarop zij antwoordde dat het erger was dan dat: 'Als je een moordenaar bent, zit je in de gevangenis. En als je na zoveel jaar vrijkomt, heb je je straf uitgezeten en ben je er vanaf. Maar die smeerlapperij... En dat ik heb toegelaten dat hier mannen zijn blijven slapen..., nooit meer!' Enfin, dat was verschrikkelijk. Acht dagen lang heeft ze geschreid - ze heeft er een zonnebril voor gekocht, en legde het uit als een oogontstekening - en bedreigd. En ik moest beloven dat ik zou trouwen. Op een paar weken tijd ben ik enkele kilo's vermagerd. En uiteindelijk heb ik dat vriendje nooit meer teruggezien."

b i j d e d o k t e r

"Omwille van die ganse toestand ben ik een hele tijd nadien naar dokter Herman gegaan, de echtgenoot van de latere liberale politica Lucienne Herman-Michielsen. Ik heb daarmee gesproken, en hij heeft mij dan omgepraat. Hij heeft mij medicamenten gegeven om te veranderen: drie verschillende pilletjes, die ik 's morgens, 's middags en 's avonds bij het eten moest innemen. Maandenlang heb ik dat gedaan, maar dat hielp helemaal niet. En dus heeft hij me naar psychiater Steffens gestuurd. Gedurende een jaar ben ik bij hem in behandeling geweest. En dat was een ellende. Want ik moest daar allerlei testen doen. En uiteindelijk kreeg ik er te horen dat ze hadden vastgesteld dat ik eigenlijk geen homo was. Het enige wat ik dus moest doen, was uitgaan met meisjes. En hen gewoon laten doen. Maar dat wou ik helemaal niet. Want vroeger had ik dat al eens gedaan, en toen ik dat meisje naar huis begeleidde, heeft ze me vastgepakt en op de mond gekust. De ganse dag was ik daar ambetant van geweest... Dus dat wou ik zeker niet. Al die tijd spaarde ik mijn drinkgeld op om tweewekelijks naar dr. Herman of dr. Steffens te gaan, en om hun medicamenten te betalen. Thuis vertelde ik dan dat ik naar de bioscoop ging of om inkopen op de markt. Maar ik kreeg nachtmerries, want ik droomde dat mijn moeder mijn pillen zou ontdekken. En bovendien beterde er niets: ik veranderde natuurlijk

Op wacht aan de Mechelse Dossinkazerne.

niet.

Op een bepaald moment was ik dat beu. Nadat ik er iets over had gezien in een dagblad, heb ik een bepaald boek gelezen - ik denk dat het een werk van Kinsey was - en daaruit heb ik de conclusie getrokken dat ik mezelf maar moest aanvaarden zoals ik was. Dus heb ik aan mijn psychiater verteld dat ik met een meisje had gevreeën en dat het plezant was geweest. Voortaan moest ik niet meer naar hem toe. Vervolgens zei ik dat aan dr. Herman. Zijn reactie is me heel goed bijgebleven: 'Proficiat, mijnheer. Ik ben zo content: ik had nooit gedacht dat ik u ging kunnen veranderen.' Ik wist meteen genoeg.

Uiteindelijk kreeg ik echter opnieuw schuldgevoelens. Want wat als hij zou rondbazuinen dat hij iemand had veranderd met die pilletjes? Dus ben ik teruggekeerd om hem te zeggen dat het niet waar was. Dat het mij niet interesseerde om te vrijen met een meisje. Dat ik dat boek van Kinsey had gelezen. Dat ik echt wel homo was, geboren en getogen. Maar op de een of andere manier heeft hij me toch weer overgehaald, en zo kreeg ik hormoneninspuitingen toegediend. Ik weet niet goed waarom ik dat heb toegelaten. Misschien omdat hij twee uur op mij heeft ingeprepraat. En wellicht omdat het makkelijker leven zou zijn geweest in die maatschappij van toen. In elk geval was dat een drama. Want dat werd nog erger: door die hormonen voelde ik me nog meer aangetrokken tot mannen. Ik keek naar iedereen.

En dus ben ik ook daarmee gestopt. Dr. Herman heeft dan nog iets anders voorgesteld, maar toen heb ik gelukkig voet bij stuk gehouden. En uiteindelijk is hij met mij meegeweest om eens met mijn moeder te praten. Want ik mocht er helemaal niks meer; dat was altijd een drama: 'Wanneer ga je trouwen? Wanneer ga je een meisje zoeken?' En hij heeft haar wijsgemaakt dat het een kwestie van hormonen was. 'Kijk mevrouw, uw zoon zal niet trouwen voor zijn 35 of 40 jaar. Dat is een kwestie van hormonen. Dus moet je geduld hebben.' En daar heeft ze zich dan bij neergelegd. Later heeft ze er nooit meer iets van gezegd. Toen ik in 1962 John heb leren kennen, mocht hij aanvankelijk wel niet blijven slapen. Maar geleidelijk aan heeft ze dat toch toegestaan. Stilzwijgend."

r e n d e z - v o u s

"Begin jaren '60 ben ik eens met John naar Amsterdam gegaan. Toen durfden we echter nog geen tweepersoonskamer vragen, dus namen we elk een aparte kamer op dezelfde verdieping. Eerst smeten we het bed in de ene kamer volledig overhoop, en vervolgens sliepen we samen in de andere kamer.

Op dat vlak was het toen zeker niet gemakkelijk: het was immers niet gebruikelijk dat je het ouderlijke huis verliet vooraleer je getrouwd was. Thuis kon het dus meestal niet, zodat je naar rendez-vous-huizen diende te gaan. In Gent had je bijvoorbeeld het 'Café de la Paix', op de hoek van de Kortrijksesteenweg en de Clementinalaan. Nu is daar een bloemenwinkel, vroeger was dat een hotel. En dan moest je, vooraleer binnen te gaan, kijken of er geen politie stond. Want ze mochten geen kamers verhuren aan twee mannen, al deden ze het toch. 's Avonds stond daar altijd een deurtje open. Daar ging je binnen en belde je, waarna iemand kwam die vroeg hoelang je een kamer wilde. Dat schreven ze dan op. Je betaalde, en moest minstens één identiteitskaart achterlaten. En achteraf zorgde je ervoor dat je niet samen buitenging.

Achter het Sint-Pietersstation was er nog zo'n huis. In de Koning Albertlaan ook, maar daar aanvaardden ze geen homo's. In de 'Progrès' op de Korenmarkt dan weer wel. In de jaren '60 was de patron immers zelf homo. Hij had altijd wel een paar kamers voor homo's. Als je dus beneden in het café iets ging drinken, verwittigde je hem. Vervolgens vertrok je om vijf minuutjes terug te keren: dan stond het deurtje opzij open. Daar wachtte je op hem en zei hij welke kamer je kon gebruiken. En vooraleer je vertrok, keek hij of het buiten veilig was, dat wil zeggen of er geen politie passeerde.

In Antwerpen was dat ook zo, maar daar had je veel rendez-vous-huizen. En daar moest je soms wachten, omdat het zo druk was en er geen kamer meer vrij was. Als je binnen ging, kwam je eerst in een zaaltje. En daar kreeg je bijvoorbeeld te horen dat er over een kwartiertje een kamer zou vrijkomen. Maar je moest dus altijd vooraf zeggen hoe lang je een kamer wenste. Als je dus voor een uurtje had geboekt, en je was niet tijdig buiten, kwamen ze op de deur kloppen. Of soms was er een parlofoon.

Als je een ganse nacht wilde blijven, moest je dat op voorhand vragen. Maar als ze te veel werk hadden, weigerden ze dat. Als je echter omstreeks vier-vijf uur in de ochtend ging, mocht je soms wel blijven slapen tot de middag. Dan wekten ze je. Een ontbijt kreeg je er niet; daarvoor moest je naar het station."

c h o c o l a d e e n e e n e i

"De druk van de ouders om te trouwen was sowieso groot. En velen waren dus ook effectief gehuwd. Soms zag je die in de 'Zanzibar', een volks homocafé in Gent. Daar zaten dan twee man-vrouw-koppels, waarvan je heel goed zag dat de mannen iets met mekaar hadden. Maar zij gingen zogezegd naar daar om eens te kijken en te lachen. Want naar dat café gingen heel wat getrouwde koppels. Daar zaten de echte 'janetten' van de stad. Ik was altijd zeer nijdig op diegenen die gewoon eens kwamen lachen.

Maar toch heb ik heel goede herinneringen aan die tijd. Dat verborgene had ook zijn charmes. En er was meer vriendschap dan nu. Ook het dansen was helemaal anders. Dat waren 'slows' of walsen, dus je danste samen met iemand. Er was meer lichamelijk contact. En zo werd er makkelijker dan nu contact gelegd. Nu is dat er niet meer. Ten eerste kunnen ze niet meer met mekaar spreken omdat de muziek te luid staat. En ten tweede danst nu iedereen alleen, op een halve meter van mekaar.

Richard en partner John op vakantie in Griekenland in 1976.

Ik herinner me ook een aantal speciale avonden. Carnaval bijvoorbeeld. Zo ben ik de eerste keer in de 'Peter Pan' geraakt. Ik was daar al tientallen keren gepasseerd maar durfde er nooit binnen gaan. Met carnaval heb ik me verkleed, en met dat masker op durfde ik het dus wel. Toen ben ik daar nog een schoolkameraad tegen het lijf gelopen. Kussen was over het algemeen niet echt toegelaten. Daarvoor moest je dan even naar het toilet. Ik hoor het de uitbater van de 'Moustache' in Antwerpen nog zeggen: 'Niet eten, mannekes. Het is hier geen restaurant. Je moet maar elders gaan eten.' Al kon je in heel wat zaken letterlijk wel iets eten: een gekookt ei, een droog worstje of een reep chocolade. Als je werd getrakteerd en je had geen dorst nam je dan maar een reep chocolade.

Lesbiennes heb ik toen niet zoveel ontmoet. Maar als ze er waren, ging dat meestal niet onopgemerkt voorbij. Ik was eens in een homocafeetje in de buurt van de Dambruggestraat dat altijd bomvol stond. Opeens kwamen er twee lesbiennes en vrij vlug begonnen ze daar te vechten. In één-twee-drie was gans dat café leeg: alle jongens waren weg terwijl zij er nog aan het vechten waren. En ik heb het ook eens meegemaakt in Brussel. Er kwamen vier vrouwen binnen in die homobar. Echte mannen waren dat: met een broek aan, en een leren vest. Ze zetten zich aan tafel, kregen ruzie, begonnen te vechten, paktten de tafel, keerden die om en begonnen met de stoelen te slaan. En opnieuw was binnen de minuut gans dat café leeg."

e p i l o o g

"Ik heb heel lang een relatie gehad met John. In 1984 is hij gestorven aan een hartstilstand. Dan ben ik een tijd nauwelijks uitgegaan. Een jaar na zijn overlijden zag ik echter toevallig een affiche hangen voor een homo- en lesbiennefuij - een "nationale pausfuij" - in de Vooruit. En daar ben ik dan naartoe gegaan. Ik viel er bijna omver: daar waren vele honderden mensen. Ik keek mij zot. En dat stak mij zo een riem onder het hart. Ik was zo blij. En het was er zo plezierig."

Bart Hellinck

aanwinsten & verwerking

Na het wat al te zware jaar 2006 - dit omwille van het project rond een kwarteeuw strijd tegen hiv/aids - hebben we het dit jaar een beetje rustiger aan gedaan. Toch betekent dit absoluut niet dat het Fonds Suzan Daniel geen nieuw archief- en documentatiemateriaal mocht verwelkomen.

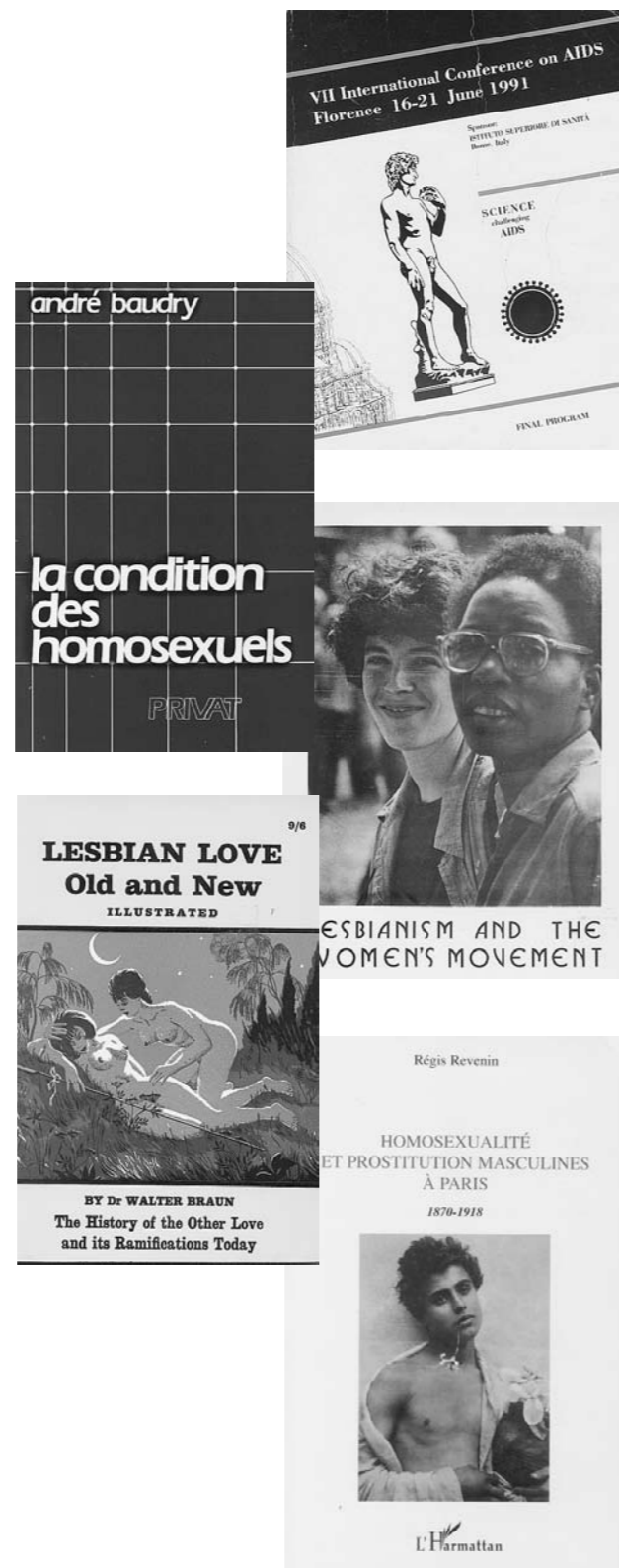
Zo ontvingen we bijvoorbeeld archivalia van of betreffende Het Roze Huis, Effeta Brugge, Aksent op Roze, de Homo- en LesbienneWerking Mechelen, de redactie van het tijdschrift 'De Janet', Kast & Co, de werkgroep Homo's en Lesbiennes tegen Fascisme (Project '45-'85),... Philip Turner schonk ons een aanvulling bij het eerder overgedragen materiaal aangaande (zijn engagement in) de Groupe de Libération des Homosexuels, de Cercle Homosexuel Etudiant en diverse andere Franstalige groepen. En een lesbische vrouw bezorgde ons haar interessant privé-archief, met dagboeken en briefwisseling.

Daarnaast bekwamen we via verschillende personen aanvullingen bij onze bibliotheekcollectie. In de schenking van Louis Renkin bevonden zich trouwens twee boeken met een wikkeltje van de boekenwinkel, zoals ze decennia geleden uitermate discreet werden verkocht.

o n t s l u i t i n g

Dit jaar, en dankzij Kris die een dag per week langskomt om te helpen, is er opnieuw veel vooruitgang geboekt bij de ontsluiting van het bibliotheekmateriaal. In eerste instantie worden vooral de non-fictiewerken in de catalogus ingevoerd, terwijl van de romans een apart bestand wordt bijgehouden.

Nadat in 2006 het klassemment voor de collectie 'los materiaal' met betrekking tot het aidsthema volledig op punt is gesteld, was het dit jaar de beurt aan de folders, pamfletten, strooibriefjes, e.d. betreffende het verenigingsleven. Vanzelfsprekend moet nog veel van deze constant aanzwellende collectie worden aangepakt, maar minstens een deel ervan, verspreid over enkele honderden enveloppen, is nu al te raadplegen. Wat het archiefmateriaal betreft, zijn de volgende zeven kleinere bestanden geïnventariseerd:

Een boek met een discrete wikkeltje van de boekenwinkel.

- 1 Zoals in het vorige nummer van 'Het ondraaglijk besef' al stond aangekondigd, is het archief van de (Vlaamse) Aids Liga aangepakt. Nadat tussen 1985 en 1987 diverse groepen waren ontstaan die de strijd tegen aids wilden aangaan, en omdat de overheid - zeker aan Vlaamse kant - absoluut niet stond te springen om dit thema op te pikken, zochten de diverse basisinitiatieven omwille van de beperkte financiële middelen toenadering tot mekaar om op een aantal vlakken samen te werken via een Nationaal Aids Fonds. In de praktijk bleek het water tussen de groepen echter nog veel te diep... In 1990 werd de draad van die besprekingen terug opgenomen aan Vlaamse kant, hetgeen resulteerde in de Vlaamse Aids Liga. In de praktijk bleek dit al snel geen succes. Als gevolg van een gewijzigde context werd de vzw in 1994 opnieuw ontbonden. Het archiefbestand is redelijk volledig, zowel wat betreft de interne administratieve werking als de diverse fundraisingsinitiatieven.
- 2 In het begin van de jaren '90 verdween het Gespreks- en Ontmoetingscentrum (GOC) Gent. Eind 1969 was de groep ontstaan als de Gentse Studentenwerkgroep over Homofilie. De daaropvolgende jaren was (een kern binnen) de GeSWH meer actievericht dan de andere Vlaamse groepen, met bijvoorbeeld dansspelotons, het uitdelen van pamfletten aan de universitaire restaurants en zelfs middelbare scholen, kusacties,... Na een wat moeizame periode werd de organisatie omgevormd tot het GOC Gent, met al snel een uitvalsbasis inclusief caféruimte in de Ekkergemstraat. In de voor de Vlaamse homo- en lesbiennebeweging woelige eerste helft van de jaren '80 kende ook het GOC Gent een radicalisering onder invloed van de werking van de linkse Rooie Vlinder. In die periode werd ook geopteerd voor een duidelijker naam: Homocentrum (GOC) Gent. Interne spanningen, enkele gewelddadige invallen door buitenstaanders, maar ook het opduiken van de bar annex galerij Paradox resulteerden in 1982 in de sluiting van het lokaal in de Ekkergemstraat. De daaropvolgende jaren probeerde een kleine kerngroep onder meer door middel van het tijdschrift 'Het Gentse Acherwerk' op een

H.L.W.M. "De Babelkroeg" iedere vrijdagavond een gezellige ontmoetingsruimte voor Homo's & Lesbiennes!

Tekeningen uit promotiemateriaal van de Mechelse groep HLWM en de Brugse lesbiennegroep Timas.

- kritische en geëngageerde manier actief te blijven. Op het eind van dat decennium speelde de groep via zijn voorzitter ook nog een belangrijke rol bij de heropleving van de Vlaamse homo- en lesbiennebeweging (de Roze '90, de nieuwe start van de FWH).
- 3 Archeoloog Patrick Raveschot was in de eerste helft van de jaren '70 actief binnen de GeSWH, maar ook in de Oostendse Werkgroep Homofilie. In 1992 overleed hij ten gevolge van een CO-vergiftiging. Het Fonds Suzan Daniel kwam in het bezit van een aantal documenten, vooral betreffende zijn engagement in de OWH en zijn contacten met een aantal militante homogroepen in binnen- en buitenland.
- 4 Tijdens de vierde editie van de Gay Games (New York, 1994) was de groep Belgen al visueel zichtbaar tijdens de openingsceremonie. Met het oog op de vijfde Spelen, zo vlakbij in de Nederlandse hoofdstad, wenste men nog beter te doen. Op dat moment waren er in ons land bovendien al meerdere homo/lesbische sportclubs ontstaan, zodat een meer georganiseerde aanpak mogelijk was. Uiteindelijk ontstond zo het Belgisch Platform Gay Games Amsterdam 1998 dat een jaar op voorhand met de voorbereidingen startte, enkele activiteiten op het touw zette en voor een gezamenlijke outfit voor de ongeveer 250 landgenoten zorgde. Het archief van dat coördinatieplatform is intussen ook aangepakt.

thesissenoverzicht

Een nummer van het tijdschrift van het GOC Aalst, een pamflet van het RAF, een folder van de Eagles en een programma van een benefiet voor de Vlaamse Aids Liga.

5 Eind 1981 werd de Rooie Vlinder, socialistische actiegroep voor de bevrijding van de homoseksualiteit, na vijf jaar werking ontbonden. Meteen werd echter een oproep gelanceerd voor het vormen van een nieuwe actiegroep, en zo ontstond het Roze Aktiefrent (RAF). Om zo toegankelijk mogelijk te zijn, werd de werking gedecentraliseerd, met kernen in Antwerpen, Gent en Kortrijk - elk met een grote autonomie - en daarnaast nationale vergaderingen. Tegen het midden van de jaren '80 zouden eerst de Kortrijkse en vervolgens de Gentse kern wegval- len. De overblijvende kern in Antwerpen zou zich in de jaren '80 tegenover de FWH blijven positioneren, maar in de jaren '90 kwam er geleidelijk aan meer toenadering. Begin 2001 is het RAF ontbonden, en kort daarop is het archief bij een brand spijtig genoeg in vlammen opgegaan. Het Fonds Suzan Daniel bezat dan echter reeds archivalia betreffende de Gentse RAF-groep, en daardoor ook inzake de begin- periode van het RAF tout court. De inventaris van dat archiefbestand is het voorbije jaar gefinaliseerd.

6 Na in september 1978 het studieweekend 'Vrouwen in de Vlaamse homofiele beweging' te hebben bijgewoond, lanceerde de Neder- landse Terry een oproep om in Limburg een lesbiennegroep op te richten. Twee vrouwen reageerden hierop, en samen organiseerden ze op 4 november van dat jaar een eerste ontmoetingsavond in Lommel, waar Terry een bar open hield, die op de sluitingsdag het terrein werd van de Homofiele Vrouwenwerkgroep voor Limburg en de Kempen. Er werden thema-avonden ingericht, naast louter ontspanningsavonden. De werking bleef evenwel beperkt, evenals de respons van de vrouwen die erop afkwamen en die zich niet wensten te engageren. Eind 1979 veranderde de naam van de groep in Mytilene, naar de havenstad van het eiland Lesbos waar de dichteres Sappho had gewoond. Ook het adres wijzigde door de verhuis naar het café 't Herboren Aapje in Hechtel. En de banden werden aangehaald met de Limburgse Werkgroep Homofilie in Hasselt. Maar de respons bleef uit, zodat Mytilene in het najaar van 1980 werd opgedoekt. Het archiefje van deze groep is voortaan ook consulteerbaar.

7 Op het eind van de zeventiger jaren probeerde de overkoepelende FWH heel bewust centra uit de grond te stampen in diverse steden van Vlaanderen. Op die manier ontstond in 1978 de Werkgroep Homofilie Aalst. Vanaf het daaropvolgende jaar, en met het Antwerpse voorbeeld voor ogen, groeide uit dit initiatief de vzw Gespreks- en Onthaalcentrum Aalst, met een eigen (gehuurd) pand in de Hoog- straat. Geleidelijk aan ontwikkelde deze groep zich in de eerste helft van de jaren '80 tot een degelijk werkend centrum, dankzij bezoldigde medewerk(st)ers via BTK- en DAC-projecten. (In 1982, het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen, lanceerde het GOC trouwens ludiek de Homo- en Lesbiennepartij HELP!) Maar de crisissfeer die omstreeks 1985 de homo- en lesbiennebeweging in Vlaanderen in haar greep had, beïnvloedde ook de Aalsterse groep, die in de loop van de tweede helft van de jaren tachtig zou verdwijnen. Via een oud-voorzitter van het GOC Aalst ontvingen we archivalia van deze groep, vooral dan inzake een BTK-project uit 1984. Het betreft concreet vele honderden ingevulde enquêteformulieren voor het onderzoek naar de visie/kennis van jongeren (leerlingen) in verband met vrouwelijke en mannelijke homoseksualiteit, uitgevoerd in verschillende (types) scholen in het Aalsterse.

BH

Studenten werken hoe langer hoe meer rond homoseksualiteit/lesbi- anisme en aanverwante onderwerpen. Omdat deze onderzoeken nog al te veel aan onze aandacht ontsnappen, publiceren we regelmatig een - beslist onvolledige - lijst verhandelingen. Eerder verschenen reeds overzichten in de nummers 2, 3, 7, 9 en 11 van dit tijdschrift.

Baray Karine

Voix et transsexualité : étude des paramètres objectifs et subjectifs de l'identité vocale, UCL, 2005

Beckers Kristien

'The Pink Pound' van dichtbij bekeken : een kwalitatief onderzoek naar het consumentengedrag van holebi's, KULeuven-handelsingenieur, 2006

Beeke Elianne

Over domme blondjes en verwijfde homo's : een VOET-project rond stereotypes en vooroordelen, Arteveldehogeschool, 2006

Belis Tine

De geschiedenis van de homoseksualiteit : een historische analyse van de mannelijke homoseksualiteit vanaf de zeventiende eeuw in België en Nederland, met bijzondere aandacht voor de rol van socio-culturele factoren in de genese van psychologische theorieën, KULeuven-psycho- logie, 2007

Benoit G.

Vrouw-man transsexualiteit : inzicht in het behandlingsproces en verpleegkundige aspecten, Arteveldehogeschool, 2004

Bettens Ellen

Onbekend maakt onbemind : knelpunten voor de zichtbaarheid van holebi's in Vlaanderen, Arteveldehogeschool, 2003

Blondiau Sophie

Les personnes âgées homosexuelles, ULB-sociologie, 2006

Borceux Caroline

Homosexuels, homosexuelles, même organisation de la personnalité? : étude comparative sur base de l'épreuve projective du Rorschach, ULg- psychologie, 2001

Borgonie Evelyn

Aids en jongeren : evolutie van voorlichting van twee folders en één brochure van 1996 tot nu, Arteveldehogeschool, 2005

Bosmans Franciska

A modern lesbian Dickens creating a queer Victorian past: an introduc- tion to Sarah Waters and her neo-Victorian novels Tipping the Velvet, Affinity and Fingersmith, KULeuven-Germaanse talen, 2006

Boterbergh David

Digitaal, jong en niet hetero : implicaties van internettoepassingen in een holebi-jongerenorganisatie, Arteveldehogeschool, 2004

Botquin Nathalie

La métamorphose du corps : approche du transsexualisme, UCL, 2006

Bruggeman Wouter

Cruising : een model voor een homovriendelijk politiebeleid in België, UGent-criminologie, 2004

Bundervoet Sofie

De mens achter het monster : verklaringsfactoren van pedoseksueel gedrag, Lessius Hogeschool-toegepaste psychologie, 2007

Canizo Hernan Dario

L'altérité dans la relation du couple homosexuel. La nature du lien : ana- lyse du vécu de quatre couples homosexuels, ULB-psychologie, 2003

Cesarino Jorge

La reconstruction de l'identité chez les séropositifs et malades du sida, ULg-psychologie (doctorat), 2006

Charlier Claudia

La représentation homosexuelle dans la publicité, ULB-journalisme, 2003

Charlier Geneviève

L'homophobie chez les hommes comme mécanisme de défense contre leurs propres désirs homosexuels?, UCL, 2005

Christiaens Katleen

De relatie tussen pedofilie en kinderpornografie, KULeuven-criminologie, 2006

Claeys Sofie

Beeldvorming van holebi's in jeugdatelier, UGent-sociale agogiek, 2006

Clemens Cindy

Quelles sont les représentations des homosexuelles et hétérosexuelles quant au rôle de la femme dans le couple?, ULg-psychologie, 2006

Cleys Davy

Over flikken en flikkers : een onderzoek naar de houding van aspirant- politie-inspecteurs ten opzichte van homoseksualiteit, UGent-criminolo- gie, 2005

Colard Deborah

Le développement psychique des enfants de mères lesbiennes conçus par insémination artificielle avec donneur anonyme, ULg-psychologie, 2000

Crabbé Liesbet

Essentialistische identiteit en stereotypering : een receptieonderzoek naar holebiseksualiteit in "de Heren maken de Man" en "Niki's Geheim" aan de hand van focusgroepdiscussies en inhoudsanalyse van webfora, VUB, 2006

D'Avvocato David

L'homosexualité : construction sociale d'une catégorie déviante, problè- mes identitaires et attentes de reconnaissance, UCL, 2006

Debaene Ine

Aidspatiënten zonder wettig verblijf & regularisatie omwille van medische redenen : een kwantitatief en kwalitatief onderzoek in het AZ-VUB, VUB, 2005

de Blasi Anthony

Een economische ontdekking van de homomarkt in Vlaanderen, LUC- toegepaste economische wetenschappen, 2002

Declercq Karel

Identiteitscompositie en het omgaan met minderheidsstress bij holebi's : impact op het mentale welbevinden, UGent-sociologie, 2005

Decroos Veerle

Suïcidale gedachten en gedrag bij homo- en biseksuele jongeren : een onderzoek naar risico- en beschermende factoren, UGent-criminologie, 2004

Defossé Marie-Pascale

Le désir d'enfant chez les couples gays, ULg-psychologie, 2006

De Grauwe Annelies

Therapietrouw bij hiv-patiënten die behandeld worden met antiretrovirale therapie, UGent- medisch-sociale wetenschappen, 2005

Dekeyser Mathilde

Industrie pharmaceutique et Sida : commerce international et droits de propriété, mondialisation et Welfare state, médicaments génériques en Belgique, FUNDP-sciences économiques et sociales, 2002

Demeulemeester Fran

Psychose en vrouwelijkheid : een literatuurstudie over psychose, pousse-à-la-femme en transseksualiteit, UGent-klinische psychologie, 2007

De Paepe Camille

De mogelijke rol van oxytocine in lesbische seksualiteit, KULeuven-psychologie, 2006

De Peuter Annelies

Mediagebruik bij holebi-jongeren : een terreinverkenning, KULeuven-communicatiewetenschappen, 2006

Deroeck Axel

Les homosexuels et leurs médias depuis les années 60-70, ULB-journalisme, 2006

Deschuyteneer Vincent

De homoseksualiteit in Pijpelijntjes en Pathologieën van Jacob Israel de Haan, UCL, 2003

De Vlieger Gaëlle

La qualité de vie des transsexuels après réassignation sexuelle : revue de la littérature empirique et récit de vie, UCL, 2006

De Vreeze Wendy

Een confirmatorische factoranalyse van de quality of relationships inventory : een onderzoek naar de driefactor structuur bij homoseksuele koppels, UGent-klinische psychologie, 2005

Dewaele Kristof

Het verband tussen seksuele en interpersoonlijke inhibitie : een cross-sectioneel onderzoek bij een holebi- en heteropopulatie, UGent-klinische psychologie, 2007

Dewandeler Etienne

Statut, stéréotype et justification : l'impact des relations structurelles sur le stéréotype de l'homme homosexuel et ses fonctions de justification, ULg-psychologie, 2005

De Wilde Raquel

Holebiseksualiteit op school, Arteveldehogeschool, 2004

D'Hollander Nele

De beleving bij CAW-hulpverleners van het intakeproces met holebi-clïënten : een exploratief onderzoek, KULeuven-pedagogie, 2006

Didden Jimmie

Gaymagazine : L'OM, Hogeschool Limburg, 2004

Di Flumeri Lisa

Hiv en levensverzekeringen, Hogeschool Limburg, 2006

Dirickx Olivier

Criminalisering van riskant gedrag bij de overbrenging van levensbedreigende ziekteverwekkers zoals HIV, UGent-criminologie, 2003

Dugardyn Magalie

Perceptuele beoordeling van de stem bij transseksuelen, KHBO-logopedie, 2003

Dumont Nathalie

La violence dans le couple lesbien est-elle provoquée, en tout ou en partie, par le caractère homosexuel de la relation?, ULg-psychologie, 2007

Elaut Els

Verminderd seksueel verlangen bij transseksuele en ovulerende vrouwen : een seksuologische kijk op de hormonale aspecten, KULeuven-familiale en seksuologische wetenschappen, 2006

Englebert Jérôme

Le complexe d'Oedipe de l'enfant élevé dans un couple homosexuel : vers une théorie du lien, ULg-psychologie, 2005

Fraikin Evelyne

Pedofielen en pedoseksuelen in de openbaarheid?, VUB, 2006

Galler Sophie

Approche éthologique de l'homosexualité : analyse des effets sur la tolérance, ULg-psychologie, 2005

Gillet Damien

Etude des changements et réorganisations après l'annonce du diagnostic VIH-Sida : récit de vie de deux hommes homosexuels de Montréal, UCL, 2006

Gisseleire Gilles

Le marketing gay, ULB-Ecole de commerce Solvay, 2005

Goeman Audrey

Gaymarketing, Lessius Hogeschool-handelsetenschappen, 2006

Goetschalckx Katrien

Omgaan met homoseksualiteit in het secundair onderwijs, Karel de Grote Hogeschool, 2004

Gouigah Sabrina

Revue de la littérature et étude de cas: parentalité homosexuelle masculine, UCL, 2006

Henrard Delphine

Rorschach, examinateur et homosexualité : incidence des caractéristiques de l'examineur sur deux groupes d'homosexuels masculins, ULg-psychologie, 2001

Jacobs Jessica

Le désir d'enfant chez les couples lesbiens : le choix de la partenaire qui sera enceinte, ULg-psychologie, 2007

Jappens Maaïke

Positieve preventie : preventieve strategieën voor de doelgroep van mensen met hiv, KULeuven-familiale en seksuologische wetenschappen, 2006

Keymolen Jo

Kan afsprakenontrouw therapiefalen voorspellen? : de relatie tussen zelfgerapporteerde medicamenteuze therapieontrouw, afsprakenontrouw en therapiefalen bij hiv-patiënten, KULeuven-verpleegkunde, 2006

Koppen Wouter

De Belgische overheid in de Afrikaanse aids-strijd, Lessius Hogeschool-handelsetenschappen, 2005

Kristanto Paulus

Meanings and representations in the hiv/aids epidemic, KULeuven-Cultures and development studies, 2004

Laine Maxime

Comment se passe la vie des transsexuels masculins vers féminins après l'opération? : revue de littérature sur le sujet, UCL, 2005

Laroche Charlotte

L'impact du marketing sociétal sur le comportement des consommateurs : cas des campagnes de prévention contre le sida, HEC, 2003

Laurent Marie-Mélanie

Quels sont les différents types de traitements appliqués en Belgique aux pédophiles et quelques controverses suscitent-ils dans le champ professionnel, ULB, 2005

Leemans Bénédicte

Les amours garçonnières : les relations homosexuelles dans les romans de Marguerite Yourcenar, ULB-philologie romane, 2005

Lejeune Evi

Gaymarketing : het marketingbeleid gericht op holebi's, Arteveldehogeschool, 2006

Lequeux Cédric

Les actions de prévention contre le SIDA sont-elles suffisantes à Charleroi? : un regard à travers les actions menées par le centre Sida-Mst de Charleroi, ULB-Institut du travail, 2006

Lequeux Emilie

Homosexualité et adoption : analyse de différents points de vue, ULg-communication, 2003

Lonardi Carole

La relation pédophile : études cliniques en défense sociale, ULB-psychologie, 2006

Loones Miel

Internationale contracten : het homohuwelijk in Zweden, EHSAL, 2005

Loop Natalie

Internationale contracten : het homohuwelijk - case Spanje, EHSAL, 2005

Luyckx Stefan

Holebi's in Antwerpen, Hogeschool Antwerpen, 2004

Maire Gaël

La parentalité chez les couples d'homosexuelles : investigation du projet parental, ULg-psychologie, 2004

Maly Pieter

Historisch-criminologisch onderzoek naar homoseksualiteit in het Belgisch leger in de negentiende eeuw op basis van zedendossiers voor de Antwerpse Krijgsraad, UGent-geschiedenis, 2006

Marneffe Françoise

Vision homogène ou hétérogène de l'endogroupe : comparaison empirique de l'impact sur la perception des militants homosexuels au sein de la Défense à la lumière du modèle des émotions sociales, UCL, 2007

Matheussen Katrien

Een retrospectief onderzoek naar het verband tussen transseksualiteit en trauma's in de kindertijd, UGent-klinische psychologie, 2005

Matumikina Mayedi Gaspard

Etude de la perception de l'image corporelle et des stratégies d'adaptation au stress dans une population des personnes infectées par le VIH: cas des patients suivis au CHU Saint Pierre de Bruxelles mettant en rapport leurs habitudes quotidiennes et leurs activités physiques, ULB-kinésithérapie, 2006

Mercier Yannick

Analyse approfondie du débat sur les brevets liés aux médicaments contre le SIDA, ULB-Ecole de commerce Solvay, 2006

Mertens An

Homoseksualiteit in tv-fictie : van marge naar mainstream, KULeuven-communicatiewetenschappen, 2004

Mestdagh Emma

Homosexuele levensverbintenissen : onderzoek omtrent religieuze erkenning en bevestiging in kerkelijke context, KULeuven-godsdienstwetenschappen, 2005

Mestdagh Sofie

Het verschil in genderrolgedrag bij homoseksuelen en transseksuelen, UGent-klinische psychologie, 2005

Michiels Els

"Is dat nog wel normaal?" : een review over homoseksueel ouderschap, UGent-onderwijspedagogiek, 2006

Moyano Garcia Aurore

La création du lien chez l'homosexuel, ULB-psychologie, 2005

Mulongo Asumini Monza Orphée

Comparaison entre le lobbying et la communication des associations homosexuelles de l'Observatoire du PaCS, UCL, 2004

Noë Ann

Challenges to the treatment of HIV-infected individuals in the HAART era, UGent-geneeskunde (doctoraat), 2006

Ong Lawrence Su Keong

Chinese, muslims, homosexuals : pondering about minorities & their interest groups in the European Union, KULeuven-European studies, 2003

Palladino Antonella

Le désir de maternité chez les femmes homosexuelles, ULg-psychologie, 2001

Partouns Christian

Etude de "l'homosexualité masculine" dans la littérature française des 15e et 16e siècles, ULg-philologie romane, 2002

Pauly Tania

La gestion de la fidélité et de l'infidélité dans les couples homosexuels, ULB-psychologie, 2003

Peeters Katrijn

Een leefwereld- en behoefteonderzoek bij lesbische en biseksuele moslim meisjes, VUB, 2006

Pelsmakers Stephanie

Televisie en sociale taboes : hoe homoseksualiteit op televisie de interpersoonlijke communicatie rond dat taboe beïnvloedt, KULeuven-communicatiewetenschappen, 2007

Poliart Aline

Approche qualitative des conduites sexuelles à risque, et particulièrement du ‘bareback’, chez les homosexuels en Communauté française, ULB-Ecole de santé publique, 2005

Redondo-Munoz Cristina

Zichzelf manifesteren als holebi (coming-out) : een sociaal-psychologische analyse, KULeuven-psychologie, 2005

Reichling Mathieu

Influence du soutien social sur les stratégies d’ajustement des personnes atteintes par le VIH-SIDA : études de cas, UCL, 2004

Santens Carole

De invloed van de homoseksuele film op de acceptatie van homoseksualiteit in onze samenleving, Arteveldehogeschool, 2006

Schockaert Michaël

“A gay man in a woman’s body” : Madonna als icoon van het feminisme en de homocultuur, Arteveldehogeschool, 2006

Seligmann Yaëlle

Homosexualité en questions, sujet en devenir, à travers un processus thérapeutique analytique, UCL, 2005

Semah Hassina

Homoparentalité : le désir de parentalité des couples homosexuels est-il compatible avec l'intérêt de l'enfant?, ULB-sciences sociales, 2005

Smeets Sarah

Aids in de Vlaamse media : analyse van vier populaire weekbladen, KULeuven-geschiedenis, 2006

Smits Liselotte

Lifestylemagazine voor lesbiennes, Hogeschool Limburg, 2004

Sohet Quentin

Récents développements de la politique vaticane en matière d'homosexualité : quelles sont les stratégies développées par l'Eglise catholique pour contrer la reconnaissance sociale du fait homosexuel?, ULB-sciences politiques, 2006

Soons Sofie

Homofob geweld : een onderzoek naar victimiseringsprocessen vanuit maatschappelijke discriminatie, KUL-criminologie, 2006

Stern Sandra

La représentation des imagos parentales chez les enfants de couples homosexuels, ULB-psychologie, 2004

Steyaert J.

Man-vrouw transseksualiteit : behandelingsproces en psychosociale aspecten, Arteveldehogeschool, 2005

Stockhem Frédérique

Le vécu d’enfants de couples reconstitués et homosexuels, ULB-psychologie, 2005

T’Sjoen Guy

Psycho-endocrinological aspects in aging males and transsexual persons, UGent-geneeskunde (doctoraat), 2006

Tilleux Marie

Le transsexualisme : les stéréotypes sexuels en faute? : deux récits de vie, UCL, 2002

Tosseyn Kim

Een toekomst met aids : het buddysysteem, Hogeschool Limburg, 2003

Van Acker Judith

In het verkeerde lichaam : transseksualiteit bij jongeren, Arteveldehogeschool, 2005

Vanarwegen Melissa

SCEP-1 - onderzoek naar de validiteit van een classificatiesysteem voor extrafamiliale pedoseksuelen, gekoppeld aan risicotaxatie, VUB, 2005

Van Bruystegem Kristien

De rol van de seksuele identiteit op de werkvloer : ervaringen van homoseksuele werknemers, KULeuven-toegepaste economische wetenschappen, 2004

Van Cappel Jan

Holebi-discriminatie op de werkvloer : stand van zaken en eigen onderzoek, Hogeschool Gent-bestuurskunde, 2003

Van de Broeck Mieke

Coping bij jongeren met een homoseksuele ouder : literatuurstudie en empirisch onderzoek, KULeuven-familiale en seksuologische wetenschappen, 2004

van den Bogaert Matthieu

Op weg naar Eudaimonia in de multiseksuele samenleving : exploratief onderzoek naar de mogelijke problemen van allochtone holebi’s en de reeds geïmplementeerde (communicatie)strategieën van het gelijke-kansenbeleid en het holebi-middenveld in Vlaanderen om op deze problemen in te spelen, UA, 2004

Vandendriessche M.

Gaymarketing. Marketing gericht op holebi’s, Arteveldehogeschool, 2005

Van de Paer Kelly

Homoseksualiteit in de Ming en Qing dynastie : een veranderende visie?, KULeuven-sinologie, 2003

Van der Auwera Steven

Subjectwording bij kinderen van holebi-ouders : een mogelijk alternatief voor de klassieke conventie, UGent-klinische psychologie, 2006

Van der Bracht Pieter-Jan

Een nieuwe vorm van mediapaniek? : homofobe geluiden in de heden-daagse reggaemuziek, UGent-communicatiewetenschappen, 2005

Van der Hoeven Axel

Hubert Fichte : Identität und Homosexualität, VUB, 2004

Van Haele Sofie

De rol van het secundair onderwijs bij de voorlichting rond homoseksualiteit, Arteveldehogeschool, 2006

van Hal Leen

Homoseksualiteit in de lagere school, Karel de Grote Hogeschool, 2005

Van Huffel Luc

Vécu parental suite au dévoilement de l’homosexualité d’un fils : approche descriptive à l’aide d’entretiens semi-structurés, du Rorschach et du T.A.T., ULg-psychologie, 2003

Van Kerkhove Eva

Homoseksuele subjectwording versus homoseksuele objectkeuze : exclusief?, UGent-klinische psychologie, 2006

Van Laere Kirby

De inclusie van holebi’s met een verstandelijke beperking in holebigroepen?, UGent-orthopedagogiek, 2007

Van Leirberghe Katrien

Holebi’s met een handicap : een dubbele minderheid in het verenigingsleven, Arteveldehogeschool, 2005

Vannecke Sven

Maakt het lichaam het verschil? : kritische verkenning van nieuwe theologische benaderingen van homoseksualiteit, KULeuven-godsdienst-wetenschappen, 2003

Vantielt Maarten

Van de doofpot naar het kraambed : de holebi in veertig jaar Vlaamse geschreven pers (1966-2005), KULeuven-geschiedenis, 2006

Van Tuyckom Charlotte

Een roze eiland in de oceaan van de 'reguliere' sport? : een onderzoek naar de sociaal-integrerende werking van de gay games, UGent-sociologie, 2005

Verachtert Evy

Aids & het Vaticaan, Lessius Hogeschool-toegepaste psychologie, 2006

Verbiest E.

Kinderwens bij lesbische koppels, Arteveldehogeschool, 2006

Vermeir Koen

Waarom wil een vrouw man worden? : een antwoord op vrouw-man transseksualiteit vanuit een psychoanalytisch perspectief, UGent-klinische psychologie, 2007

Voyeux Manon

La traversée des genres: sur les hommes et les femmes travestis au cinéma, ULg-communication, 2005

Vuylsteke Anne-Catherine

Een comparatief receptieonderzoek naar de mate waarin de representaties van holebi’s in de populaire pers bijdragen tot tolerantie in de samenleving : een kwalitatief receptieonderzoek en inhoudsanalyse naar de representaties van holebi’s in de populaire pers, gekoppeld aan een kwalitatieve analyse van de perceptie van holebi’s door de samenleving, VUB, 2005

Winter Jan

De MTC:CM3 - onderzoek naar de betrouwbaarheid en validiteit van een classificatiesysteem voor pedoseksuelen op basis van een ambulante steekproef, VUB, 2004

Wyns Kim

Where is the what if the what is in why? : reflecties bij de westerse lesbische representatie in de twintigste eeuw, Hogeschool Sint-Lukas Brussel, 2001

Zabeau Katrien

Kinderpornografie en pedofilie op het Internet : studie over de aanpak van dit sterk evoluerend fenomeen, VUB, 2003

l'atelier genre(s) et sexualité(s) de l'ulb, un nouvel espace dans le paysage universitaire belge

En juin 2005, Cathy Herbrand, Annalisa Casini, David Berliner et moi avons créé l'Atelier Genre(s) et Sexualité(s) au sein de l'Institut de Sociologie de l'ULB. Il s'agissait avant tout de briser notre isolement dans le monde de la recherche et de répondre à l'absence d'espace de débat sur la/les sexualité(s) dans les universités belges francophones. D'emblée, nous avons décidé de défendre une approche large de ces thématiques, liant à la fois le genre et la sexualité. Nous avons aussi très vite choisi la formule d'un séminaire mensuel au cours duquel un invité, belge ou étranger, débutant ou confirmé, présente ses travaux et en discute avec le public.

Trois objectifs ont été poursuivis. Premièrement, l'Atelier souhaite mettre en réseau les chercheurs belges sur ces questions de manière tant interuniversitaire que multidisciplinaire. Provenant de quatre disciplines différentes (la sociologie, la psychologie sociale, l'anthropologie et les sciences politiques), nous avons préféré ouvrir ce séminaire aux sciences sociales au sens large, incluant l'histoire, la philosophie ou le droit. Nous avons aussi tissé des liens et des collaborations avec d'autres universités belges, tant francophones que néerlandophones, ainsi qu'avec des organismes tels que le CRISP ou Sophia. Deuxièmement, nous avons choisi d'alterner chercheur-e-s débutant-e-s et chevronné-e-s, belges et étranger-e-s, afin de promouvoir les recherches de chez nous tout en les inscrivant dans les débats internationaux. Troisièmement, l'Atelier a dès le départ été accessible à toutes et tous: chercheur-e-s, étudiant-e-s, militant-e-s, praticien-ne-s ou curieux-ses.

En deux ans, de nombreuses thématiques ont été abordées (homosexualité, prostitution, masculinités, reproduction, politique, vie professionnelle, multiculturalité, sida, famille, etc.). Nous avons notamment reçu Judith Butler (University of California - Berkeley), Jeffrey Weeks (London South Bank University), Gert Hekma (Universiteit van Amsterdam), Bruno Perreau (Paris I/Sciences Po Paris), Claude Javeau (ULB), Eric Fassin (ENS Paris) et Anne Cadoret (CNRS).

Pour plus d'informations: www.ulb.ac.be/is/ags

David Paternotte
Aspirant du FNRS
Institut de Sociologie, ULB

2 0 0 8

Veel plannen voor volgend jaar hebben we vooralsnog niet gemaakt. Wel is duidelijk dat we, als onze financiële middelen het toelaten, graag een brochure met getuigenissen van oudere lesbiennes zouden willen uitgeven. Verder zullen we graag extra inspanningen leveren om enkele hiaten in onze collectievorming op te vullen. En over 12 maanden staan we beslist weer een heel eind verder op het vlak van de ontsluiting van onze collectie.

h e l p

Het Fonds kan steeds bijkomende medewerk(st)ers gebruiken. Wil u meewerken aan het ontsluiten van onze collectie? Wil u helpen bij het archiveren van websites? Of fuift u gewoon graag? Voor elk van u hebben we wel een taak klaarliggen...

Het Fonds financieel steunen kan natuurlijk ook! Bijvoorbeeld door lid te worden. Op die manier wordt u steeds op de hoogte gehouden van onze werking. Meer informatie vindt u op pagina 2.

à s a u v e r

Il y a encore beaucoup de matériel qui doit être sauvé. Aidez-nous. Vous avez du matériel concernant l'homosexualité ou le lesbianisme (brochures, affiches, périodiques, photos, lettres, ...) et vous désirez vous en débarrasser? Ou de le mettre en valeur en nous le léguant? N'hésitez pas, contactez-nous.

r e d d i n g s b o e i

Het Fonds Suzan Daniel heeft al heel wat kunnen redden. Toch blijft het een peulenschil in vergelijking met de massa materiaal waarin het Fonds is geïnteresseerd. Materiaal dat er thuishoort. Materiaal dat het meer dan waard is bewaard te blijven. Gooi dus a.u.b. voortaan niks meer zomaar weg. Geef ons eerst een seintje.

"Er zijn grenzen die niet mogen overschreden worden. Die grenzen worden bepaald door de rechters, niet door mij. (...) Als ik sommigen hoor, is het alsof er niets mag hier. Zelfs homoseksuelen worden niet gestraft in België! Is dat geen vrijheid?"

Minister van Justitie Vranckx verdedigt zich op het congres van de toenmalige Belgische Socialistische Partij tegen de kritiek dat zijn beleid reactionair zou zijn. (Vooruit, 25 januari 1971)

Uit: Christopher Street 03(1978-1979) 8, p.57

4
6
7
9
10
14
18
22
25
30

afscheid
henri methorst
steven de batselier
het fonds in 2007
le c.c.l. aux années '60
de eerste vrouw
over trams, fichebakken en hormonen
aanwinsten & verwerking
thesissenoverzicht
l'atelier genre(s) et sexualité(s) de l'ulb

english digest

Recently Suzan Daniel passed away. In 1953 she founded the Belgian gay and lesbian movement and 43 years later lend us her alias. With great regret we say goodbye to her.

Earlier this year two other pioneers died. Dutchman Henri Methorst, who in the fifties was the chairman of the International Committee for Sexual Equality, was also the man who encouraged Suzan Daniel to start the emancipation process in Belgium. Professor Steven De Batselier, a psychologist and criminologist at the University of Leuven, was more than ten years later an important ally of the young gay and lesbian movement of our country. We look back on their merits.

In the beginning the gay movement was almost exclusively run by men. Kris D'heedene became aware of her lesbian feelings while studying at university at the end of the sixties, and would during the next ten years make every effort to involve more women in the struggle for emancipation. She was active in the Antwerp G.O.C., out of which emerged the lesbian group Atthis.

Richard Lamarq was born in Ghent in 1940. He tells in this issue a part of the story of his life with emphasis on the fifties and sixties: his sexual awakening, his coming out, the feelings of guilt and the interventions of doctors, the gay/lesbian nightlife,...

In 1963 Louis Renkin got to know the 'Centre de Culture et de Loisirs' in Brussels. During the next 26 years he would participate in it and become its president. He describes a portrait of the group that until about 1970 had a monopoly of the movement in French-speaking Belgium.

FONDS

suzan daniel

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archive et centre de documentation homo/lesbien

we verzamelen alles ... bel, schrijf of mail ons
nous rassemblons tout ... n'hésitez pas á nous contacter

postbus/boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be / www.fondssuzandaniel.be
09-223.63.74 (Anne) 09-223.58.79 (Bart)
rek. nr./n° de compte 068-2150156-81